په پښتو ناسم
بللو ويونو ته
او ..

ليکونکی:

ډاکتر ماخان (ميرۍ) شينواری

2019

Ketabton.com

جرمني د بن ښار

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه	۳
لومړۍ برخه	۴
ننوتنه	۴
د نومونو پیداکول	۴
زما بیلاري	۶
سم اند یا منطق	۷
لیکنه د ژبپوهنې لهلارې	۱۰
ژبه څه شیدي؟	۱۰
پښتو ژبه	۱۱
زما دا لیکنېڅنګهشونې وې؟	۱۲
زموږ لیکنې	۱۳
زما جنجال له تاسو سره	۱۴
د ژبې پوهنیزه کیدنه	۱۴
په پښتوکې پوهنې څنګه شونې دي؟	۱۵
نومه ونې او د ویونو په پښتوکونه	۱۵
د ویونو یا نومونوپیدا کونه	۱۸
ایا داسې څه به وي؟	۱۹
ور سره بلد نا پوهوږ	۲۰
په پښتوکې ده لرلواوویونو انډول	۲۱
د دباندنۍ ژبې ویونو ...زما تجربه: ،،،،،،	۲۱
د پښتو انډول	۲۲
د ویونو پښتو بللوسره نو څه	۲۳
دویمه برخه	
د نه په پښتوبللشوو نومونو او	۲۴
اوبلن	۲۴
اورغورځونه اواوربهیدنه	۲۸
کچه	۲۹
لومړۍ: ستاندارد یا	۲۹
دویم: نیووNiveau	۳۰
دریم: نورم Norm	۳۰
څلورم: سطحه (هواره)	۳۱
کچول نو څه ته وایي؟	۳۱
(فزیکي) لویې څه شی دی؟	۳۱
څه تکرار:	۳۵
پوله (برید):	۳۷
غبرګون	۴۰
سلمه اونه سلنه	۴۳
،، ئ ،، ته اړتیا شته او په	۴۵
د ډېر درانه استاد غظنفر لیکنې	۴۶
دریمه برخه	۴۹
په نور ژبو کې شته اوپښتو انډول یې	۴۸
پوهنیز نومونه:	۵۰
Reflexionانعکاس یا(بیرته) راګرځید	۵۱
جفت او طاق ته په پښتوڅه وایي؟	۵۴
ستونځوبی	۵۵
معني:	۵۶
ایا موږپیداښتې پوهنې په پښتو	۵۶
څلورمه برخه	۵۹
د ژباړې له پاره یوه ننوتنه	۵۹
شمیر پوهنه څه شی دي؟	۷۱
د ډاکتر ماخان شینواري لیکنې:	۷۳
د لیکوال ژوند ته لنډه کتنه	۷۸

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

د کتاب په لومړۍ برخه کې به وهڅیږو روښانه کړو، چې څه په پښتوکیدی شي اوڅه همهغسې بایدوي.
۱ - څه چې پیداښتي وي، د زیاتوله پاره په ژبو کې انډول شتون لري، لکه د مایع له پاره بهیدونکی لرو. ځانګړني شته: لکه قطب
۲ - هغه نمونه چې د کسانوپه نامه یادیږي، هغه نه بدلیږي. لکه الڅهایور یا څلزیوس.
۳ – داسې څه شته، چې ودې سره منځ ته راغلې وي، نو د هغو لهپاره بیا باید نومونهونه لټوو، هغه هم په همهغه نوم یادوو، لکه معیار
دویمه برخه (چې بنسټیزه موخه مې همدا ده) کې هغه څیړو، چې موږورته لا په پښتوکې څه نه کاروو، دا سې نه لیکم، چې څه نه لرو. دلته چې څه نومونه زموږد لیکوالانوله خوا خوښ شوي، ناسم دي.
دلته دې دې ته پام وي، چې څه ته نوم ورته لټوو، باید ځانونه پرې وپوهوو، چې د کوم ویونوبرخه جوړوي اوبیا ورسره په اړونده توګه مخ ته ځو.
دریمه برخه کې به وڅیړو، چې ایا موږ پوهنه څنګه په پښتوکولی شواو دا شونتیا شته او که څنګه؟
څلورمه برخه مې د ،،ژباړې ته ننوتنه،، راوړې،چې زیات څه همدا زموږ د موخې سره په کې راغلي.   دا ټولې خوندیونې سره اړیکې لري.

زما په اند دا یوائځنی لیکنه ده،چې زه له تاسوټولوسره په کې مخامخ یم یا یې نوره هم: ښه دا لیکنه ستاسود ټولو د لیکنو مخامخ ده، نوله دې امله هم باید ولوستل شي اوستاسو همغږي، یا مخامخوالی دې هم همداسې وي، لکه زما لیکنه.

یوه یادونه: هر څه چې سره څیړو، باید په سم اند اوژبلارو باندې ودانوي.

راځئ، چې ژبه موسره په ګډه د تخریب څخه وژغورو.
موخه سمون دی اوبیا هم موخه سمون دی.

له ما سره اړیکې:

Smakhan1946@gmail.com

هیله ده چې ستاسود ډېرو کوتنیونو اوکوتڅنډنو(؟) سره بهمخامخ شم، چې زه همبیا بل ځل دا سم کړم، چې زما له لورې ناسم دي.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ برخه

ننوتنه

له هرڅه د مخه د ټولو لوستونکو څخه بخښنه غواړم او هیله ده، چې راته برګ نه شي او دا ولولي، ځکه موږټول دا ناسمونونه کاروو اوزیات یې بیخي کورني یا ورځني شوی هم دي. په دې هکله ما څو کلونه دمخه هم په ن ج کې لیکنې کړي. زه هڅیدلی یم، چې د هر ناسمون له پاره پوره بنسټیز دلیلونه راوړم، خو بیا هم انسان د ناسمونو سره مخامخ کیږي، چې تاسو مخ له مخه راته بخښنه وکړۍ.

ګرانو هیوادوالو!

موږ پوهیږو، چې پښتو که څه هم ډېره پخوانی، خو په دولتي څلوردیوالي کې نوي، نږدې شپیته کلنه ژبه ده، نو له دې امله یې علمي کول او د ځنو ویونو په پښتو کول یا ورته پښتو انډول پیدا کول هم ستونځمن دي. له یوې خوا موږ چې څه زده کړي یعنې زموږ ټوله زده کړه هغه په پښتو نه ده او له دري ژبې مو را اخستې او له بلې خوا په دا دري ژبه مو چې څه زده کړي، هغې هم ډېر ویونه (لغات) له عربي رانیولی، چې موږ یې له دې امله د ډېلو ستونځو سره مخامخ کړي یو. زموږ دا نږدې شپیته کاله مخکنیو په پښتو لیکونکو، څه له فارسي رانیولي، هغه په فارسي کې د عربي ویونه یې هم ورسره شاید (یاممکن) کټمټ رااخستلي وي یا را اخستې دي. بله پوښتنه دا هم ده، چې هغه عربي نومونه چې موږ یې د پښتو نومونو لپاره کاروو، ایا دا سم کارول کیږي او که څنګه؟

دا هم بله پوښتنه ده، چې پام ورته باید وشي.

د نومونو اوویونو پیدا کول:

زموږادیبان، چې غواړي د یوه څه په پښتو پرې نه پوهیدلي څه یا نوم له پاره یوڅه په پښتو پیدا کړي، نووایي، چې داسې لنډ، ښکلی، داسې اوهغسې وي.

زما په اند په ژبه کې ښکلی او نا ښکلی نه شته یا په ژبې کې دواړه شته.

پوښتنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایا هغه څه چې په نوروژبوکې شته زموږ په ژبه کې هم انډول لري؟

هو.
هغه څه چې پيداښتي وي، پهپښتوکې ورته هرومرو انډول لرو.
نو ولې موږ ځنو شيانو ته نومونه نه لرو؟
دا ځکه چې موږ نه یو هڅیدلي، چې پښتو لیکنو کې د دباندنيو پوهنيزو ويونو له پاره يې هه انډولپښتوپيدا کړو. هغه د باندنيووېونو سره بلد يو او پهپښتو دا ليکنې د لومړي ځل له پاره کويا کيږي. بله دا چې پښتو انډول ورته پیداکوو،دا پوره ستونځمن دی او هغه دبلې ژبې وی خو همدا اوس مختته لرو.
ما چې د لومړي ځل ه پاره کره په پښتو انډول ليکله،نوغونډی یا همداسې اړوند به مې وباله،که څه هم پوهيدم، چې د الماني په پښتو انډول يې غونډوسکه یا غونډاری دی، خودا جرآت مې نه لاره.ماته هم عجيب برېښيده او له بلې خوا په نوروژبويا نه پوهيږو او یا مو پام ورته نشته یا يې له پامه غورځوو.

یوه بیلګه به راوړو:
فزيکي لويي چې په څه کچیږي هغې ته موږ تل په پښتو کې واحد(زيات يې: واحدونه) ويلې.
دا ناسم دی. واحد په عربي کې یوه ته وايي. د دې له پاره چې هغه سم نوم پيدا کړو، بايد یا په عربي ښه وپوهيږو او یا دا په یوه بله ژبه یا نوروژبوکې وګورو، چې پرې پوهيږو، پرته له دې پرې پوهيدنه ناسمه وي.

دا نوپه انګرېزي اوالماني کې څه بلل کيږي؟
انګرېزي کېunite او الماني کې die Einheit بلل کيږي، چې پښتواړوند یا پښتو انډول يې یووالی دی، دا په دې مانا چې یووالی دی او بس، خوما په خپلوليکنوکې د شميرپوهنې اړتیاو له پاره یوون بللی، نوپه دې فکر چې یوون، که یووالی.
دا ګوره عجيب او غريب برېښي، خو که ځان مو له دې سره داسې څو واره بوخت کړ، باورلرم، چې ورځنی کيږي.
واحد ناسم دی اوعربي سم يې وحدة دی، چې د پښتو انډول يې همغه یووالی دی.

هغه نومونه اوخويونه، چې په پښتوکې تراوسه نه وي ميندلي، نو زموږ پښتانه پيداښتي ده، چې هغو ته نومونه بايد پيداکړي، خو ستونځه په دې کې ده، چې په نورو پرمخ تللو ژبووپوهيږو.
د هر څه له پاره، چې په پيداښتي ډول په بله ژبه کې نوم یا وی وي، نوپه پښتوکې هم ورته انډول شته

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلګه:
زموږ ادیبان د عربي مایع اوبلن بللي، چې سم یې بهیدونکي دي او دا د شیانویو ټولګی دی. وروسته ځیږل شوی.

که چیرې په پرمختللو ژبو کې د یوه وي (لغات) په هکله کوم معلومات غوښتل کیږي، نو په شمیروني (کمپیوتر) کې سړی کړی شي د هغه وي په هکله پوره روښانه ونه د لاسه کړي. وبه ګورو، چې دا څو معناوې لري، چې موږ یې بیا هغه ځای اړونده معنا ترې اخلو.
زه هم دلته هغه د الماني ژبې په بنسټ وداني راټولوني تاسو ته وړاندې کوم یا له تاسو سره شریکوم، چې په یوه څه داسې لړ پوره وپوهیدلی شو، چې ګران لوستونکي بیا د پوره معلومات له پاره پخپله هم د یوې پرمختللې ژبې د لغات کتاب کې دا ښه کتلی شي.

ګورو، چې یو ناسم څه ژبې ته ساده ننوځي او ترې را وتل بیا پوره ستونځمن کار دی.

که موږ هرڅه لیکو یا هرڅه تازه ژبې ته راننباسو، باید په دلایلو ودان وي، یعنې نوي څه. یو څه که زموږ لپاره نابلد وي او پرې پوهیدنه باندې یې شک ولرو، هغه دې بیا نه کاروو. داسې ویل کیږي، چې داسې کارونه باید دولتي څلوردیوالی کې وشي، خو ...

زما بیلاری

ګرانو لوستونکو!

زما د لیکنوژبه به لږ ځګه وي اوتاسو هم حق لری، چې ما ته پوره برګ شی، خو هیله مې ده، چې ویې لولی.

اوس داسې ده چې ټول ملګري په هغه بنسټ لیکنو یعنې سیاست بوخت دي او زه هم یا ورڅخه خوند اخلم او ډېرو ته یې زاړم، چې رښتیا هم د ژړا دي. ما له وخته د ځان سره پټیلي، چې همدې خپلو لیکنوته نوره هم وده ورکړم، چې دا کار بې له ما څخه بل څوک نه کوي، یعنې بل څوک دومره وخت نه لري او یا پخپله هم په دې ناروغتیا اخته دی، نو له دې کبله یو ځایي لیونی وي اوزه د ولس لیونی، چې ټول خلک په یوه لار روان دي اودا زه ترې بې لارې یم.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا اوس خوسوچ بوچ لیونی کارکوم، چې دا زموږ لیکوالانو منځ ته راوړي اولږ ترلږه ورځني شوي ویونه او نومونه ورسره نه منم اوپه مخامخ یې ودرېږم.

زما په اند زموږ لیکوالان او ټول پښتانه، اوبلن، کچه، پوله، او ان تر غبرګون پورې ناسم کاروي او زه خپل مخامخوالی د ژبې او سم اند په بنسټ ګران پښتانه دې ته رابولم، چې د پښتو هرڅه دې په خپل ځای کې وکارول شي.

که زه دا کارهم ونه کړم، نو بیا د غرو او رغولیونی کیږم.

زه هم په ژبه کې د هر نوښت پلوی یم، خو دا مو د ناسمونونو لور ته باید لاربنود نه کړي.

تاسو به زما د شمیرپوهنې لیکنو سره مخامخ شوي یاستۍ، چې د څلورګوډۍ، پنځه ګوډۍ اوولاړګوډۍ غږیږو.

دا څو بیلګې د فزیک څخه هم ستاسومخ ته ږدم، چې څومره نا بلدې دي اوورته هک پک به شۍ اویا به ورته ښه وخاندي.

څو بیلګې:

(برېښنا) بهیدنه، (برېښنا) وړوني، (برېښنا) نه وړوني او هغه په ګوته کې چې ګروپ مړ کوي اوبلوي، (برېښنا) تړوني. دا یې خویونه دي، چې د همغې له مخې مې نومولي او همهغسې نومولي، لکه په هره ژبه کې.

د هغه څه له پاره چې په بله ژبه دي موږورته اندول پیدا کوو،خود یوه کار مخه باید نیولشوي وي او هغه دا چې ویونه ناسم ونه نوموو، چې زموږ د دې لیکنې موخه همدا ده.

دې ته به بیا وروسته داسې لږځغلند ستاسو پام راوګرځوم.

سم اند یا منطق

بې له سریزې. لږو:

الف- د کابل هوا په دې دوه ورځوکې.

ب – دوه ورځې د مخه کابل کې ورینګي یا ورښت وریده.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ دا د ب- برخې باندې غږیږو، چې دا د سم اند دنده ده.

موږ د ویناوسموالي او ناسموالي باندې غږیږو، نو له دې امله په سر کې منطق اوپه ځانګړي توګه د شمیرپوهنې سم اند څخه یو څه وړاندې کوم.

وبه کورو، چې په پورته کې الف- وینا نه ده او ب – وینا ده.

سم اند څه شی دی؟

منطق یا نور هم ښه شمیرپوهنیز سم اند د وینا سره سر اوکارلري.

یادونه: دا چې زما رینه شمیرپوهنه ده، نو له دې امله به مې اندڅرګندونه هم په دې بنسټ وي او زما په اند به وهڅیږم، چې هر څه تاسو ته سم اندیز وړاندې کړم .

وینا څه شي دي؟

راځئ، چې له هرڅه د مخه لومړی د (شمیرپوهنې) سم اند یا منطق په بنسټ ،،وینا،، تعریف کړو:

پیژند: وینا د ویونو یا کلمو موخه وره څنګ په څنګ(،،څنګ تر څنګ،، نه!!!) ایښوونه ده، چې یو ،،ریښتیا ارزښت،، رښتیا یا نا رښتیا لري.

بیا: یوه وینا یو ،، رښتیا ارزښت ،، رښتیا یا نارښتیا لري. دا په دې مانا چې دا وینا یا رښتیا ده او یا نارښتیا.

که ووایو، چې: نن د کابل دښار د هوا حالات. دا وینا نه ده، ځکه موخه وره نه ده او ،،رښتیا ارزښت،، رښتیا یا نارښتیا نه لري.

که ووایو، چې: نن کابل کې ورینګي (باران) وریږي. دا وینا ده، ځکه موخه وره ده او یو رښتیا ارزښت رښتیا یا نا رښتیا لري، یعنې یا به ورینګي وریږي، چې رښتیا ارزښت یې رښتیا دی او یا به ورینګي یا باران نه وریږي، چې رښتیا ارزښت یې نارښتیا دی.

پورته جمله ویلای شو: نن په کابل کې ورینګي وریږي. په کابل کې نن ورینګي وریږي. ورینګي وریږي نن په کابل کې او یا...

د سم اند له مخې دا ویناوې دي . ویونه موخه ور سره ځاي په ځای شوي، خو دا چې ژبه یې څه ډول لیکنه غواړي، دا بیا بله خبره ده.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

جمله یا نوره هم ښه وینا لرو: ،، استبدادي نظام د تل لپاره نسکور شو،،. دا وینا ده، ځکه چې ،،رښتیا ارزښت،، رښتیا یا نا رښتیا لري.

دا چې دا ،، استبدادي حکومت،، به بیا راځي او که نه ، د دې سره یې موږ سر او کار نه لرو. دا د یوه کس اند دی او ځرګند یې کړ.

دوه مېین سره وایي: زه او ته به د تل لپاره سره یو ځای یو یا زه او ته به تل سره یوځای یو، دلته په یواځې تل کې هم موخه د تل لپاره ده او نه هغه د پولې تل پورې. یا تر تل پورې. دلته د تل لپاره سړی وایي، خو تر تلپورې بیا هغه وخت ویل کېږي.، چې پوښتنه د کوم وخت پورې وي، یعنې د پولې موخه- که څوک غواړي - ترې جوته شي، نو بیا د .. . د تل وی راځي، یعنې د تل پورې یا تر تله کارول کیږي

خبره د ،،تل لپاره ،، او،، تر تل،، کې ده، چې ،، تر،، یې بیا لږ ډېرې پاملرنې ته اړتیا لري.

دوه څه ته ګوته نیول شوې:

لومړی داچې یوه جمله(یا ښه یې: وینا) د ګرامر له لارې سمه ده که نه؟

یادونه: جمله یا غونډاله اوکه غونډله په سم اند کې وینا ته ویل کیږي، چې ښوونې ته اړتیا لري، خو دلته به دا جمله هم د وینا له پاره ونیسو.

دویم دا چې دا جمله له واقعیته لرې ده، که نه؟

هغه څه چې موږ دلته ورته ګوته نیسو د ژبې په بنسټ ده، د واقعیت سره یې سر او کار نه لرو.

که ولرو: سپین د... لپاره کابل ته لاړ. دا جمله یا وینا سمه ده، که هلته ۵ ورځې ، ۸ ورځې یا تل ځای په ځای شي. رښتیاوالی یې بیا د پوښتنې لاندې راځي، چې رښتیا یا نارښتیا به وي.

که یوه وینا د په خوښه x وخت لپاره کیدی شي، نو دا په دې معنا ده، چې x هر وخت-ارزښت نیوی شي، له 0 تر ناپای او که دا وخت تل هم وي. دا چې د دې وینا ارزښت رښتیا دی او که نا رښتیا د وینا خوي دی او تعریف، چې سموالی یې په ګوته کوي.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکنه د ژبپوهنې له لارې اوکه څنګه؟

ګرانو هیوادوالو!

زه په دې خبرو اترو کې د ،، ژبپوهنې،، له لارې مخته نه ځم، ځکه چې ژبپوه نه یم، خو په ژبو پوهیدنې له لارې مې دې کار ته ملا راتړلې. که رښتیا ووایم، نو ډېرو هیوادوالو په سر کې یې استاد غظنفر (وروسته پرې خبرې کوو) هم دا زما مخ ته لرنه را ته ځواکمنه کړه، چې باید دا څه مې چې په زړه کې ګرځي، د ګران هیوادوالو سره شریک کړم.

لکه چې یاده مې کړه زه ژبپوه نه یم، خو دا ډېر کلونه په ژباړه بوخت یم، نو له دې امله مې د ژبې یا نوره هم د ژبو سره مینه پیدا شوې او د لیکلو او یو په بل اړولو ته مې ملا راتړلې، چې په ترځ کې مې یو لړ کتابونه ژباړلي او څه مې راټول کړي، چې له شلو زیات یې چاپ ته رسیدلي او له اتلسو زیات یې لا بې چاپه پاتې دي.

له ډېروخت راهیسې مې زړه وو، چې د پښتو د ځنو ویيونو او کارولو په هکله خپل اند د ګرانو لوستونکو سره ګډ کړم، خو د چا توان (موخه مې ترې خپل توان دی) د سړي خپل لاس کې نه وي او څّه چې کیږي هغه کیږي، یعنې دا ټول قسمت دی.

خبرې ډېرې نه غزوم او په لاندې توګه مخ ته ځم:

زما لیکنه چا ته ګوته نیول نه دي او نه په دې ټینګار دی، چې ګوندې دا زما اند ټیک دی، خو په دې هیله دا لیکنه کوم، چې د پښتو لیکلو لپاره یوه د ټولو په خوښه لار ومومو او په هغه څه کې چې زما تشویش دی، له منځه لاړ شي.

ژبه څه شی دی؟

یوکس یوځای کې پوښتنه کړې وه، چې ژبه څه شیدئ؟

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیژند: د ژبې لاندې ډېرى (set) پوهیږو، چې د ،،کمونیکیشن یا خبرو اترو کمپلکس یا ګډوله سیستم ،، ټول توکي خوندي ولري. (له الماني ویکي څخه)

بل پیژند: ژبې ،،د یوونویا یووالو او لارو (قوانینو) سیستم دی، کومې چې د ژبېولنو د یوبل سره د پوهیدلو الې په ځیر په چوپړ کې وي،،. (له الماني ویکي څخه)

وایو، چې د دې غوښې له توټې پرته، د پوهیدلو او پوهول اله ده، دا د یوه قوم په منځ کې (،، ترمنځ،، نه لیکم. دې ته بیا وروسته راځم. دا دې زما د،، پرېپوزېشتونونه او ..،، لیکنه کې وکتل شي) او د هغه قوم د کلتور په ککره کې ځای لري

د ژبو پیدا ښت، چې غبرګې پیدا شوي:

یو څه چې په یوه ژبه کې شته د هغې انډول یا برابر او که غواړی معادل په هغه بله ژبه کې هم شته، د ګرامر په پام کې لرنې سره.

دا په دې مانا، چې ژبې غبرګې پیداشوي،مخ اووروسته به سره ولري او یوله بل سره ګډون.

دا به ځیرل شي، چې هرې پیداښتي ژبې وی په بله ژبه کې هم شته او د دې پیداکول داسې ستونځمن دي، چې مسلکي پوهنو اومسلکپوهو ته اړتیا لري اونه یې توکلي پیداکونه، لکه چې ورسره بلد یو.

پښتو ژبه

پښتو چې یوه ځوانه ژبه ده، بخښنه غواړم ډېره زړه، خو منځ ته راوتنه یې ځوانه ده، چې له دې کبله په پوهنه او پوهنیزه کیدنه کې ستونځې لري او زه یې ځوانه بولم.

په پوهنه کې پښتو له نورو ژبو څخه څه باید رااخستي وی او را اخستي یې دي او باید هم راوایې خلي(دلته دا ،،راوایې خلي،، ته دې هم د پام لاندې ونیول شي، چې ،، یې راواخلي،، یې به یې په ځای ښه نه وي؟)

زه غواړم د دې لیکنو سره دا ووایم، چې موږ څومره ستونځې د ژبې په معیاري کولو کې لرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

معیاري یعنې څه؟
معیار مو څیړلی. داسې به ووایو، چې ایا پښتو پوهنیزه کیدی شي؟

دا په دې منا،چې ایا دا پوهنې په پښتو کیدی شي؟

پښتو هم د نورو ژبو په څیر یوه ډېره غنې ژبه ده او هغه څه، چې په پیداښتې توګه په نورو ژبو کې شته، په پښتو کې هم شته او له دې امله پښتو پوهنیزه کیدی شي، چې زما لیکنې او ژباړې یې یوه بیلګه ده.

ما یو مسلک شمیرپوهنه (دا په رښتیا د ځان ستایینې له امله نه وایم) د پوهنتون په سویه (کچه راوړل سم نه دي) په پښتو ژباړلی او لیکنه مې پرې کړې او فزیک مې هم داسې زیاته برخه په پښتو کړی. ګورو، چې هر څه په پښتو لیکل همداسې شوني دي، لکه‌په نوروپېژو،خوپه خپله ژبه او مسلک،چې هرومرومو له یوبېلې،پرمختللې ژبې زده کړی وي ، وپوهیږو.

زما دا لیکنې څنګه شونې وې؟

دا لیکنې شونې وې، ځکه چې ما ورته وخت لروده او اړتیا. اړتیا دې ګوره هرومرو مادې نه وي. دا به ناشونې وې، چې یو څوک دې یوکارد بل چا له پاره وکړي.هر څوک چې هر څه کوي، باید د ځان ګټه په کې خوندې وګوري، چې په بل چا احسان وانه چوي.

پیداښتې داسې ده، چې د ځان په ګټه کې که د بل زیان وو، دا ناروا ده اوجرم.

ځنو ملګرو به ځما د کار سره مخامخوالی لروده اوممکن اوس یې هم ولري. دا مخامخوالی د پښتو نومونو لیکلوو. له ما څخه یوه کس لیکلي پوښتلي وو، چې زه دا د ریاضې کتابونه د علم له امله لیکم او که د پښتو له امله؟

زما ځواب ورته د پښتو له امله وو، ځکه چې پوهنه په نوروژبوکې شته، بیا دې خلک نورې ژبې زده کړي، خوزما موخه داوه، چې زموږ ژبه هم د پوهنیزې کیدو توان اوحق لري. پښتانه پرې پوهیږي اونورورته اړتیا نه لري

زه چې بیا بیا په دې هکله لیکنې کوم ورته لږ(نه ډېر) احساساتي کیږم، خو دا هم خپل ځان ته یو خوند لري. ورته وژاړم، ورته خوښ شم او بیا ورته خپه شم، چې نو دا زه ولې

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا دومره کار ته اړشم، که څه هم ما دا کار په خوښه کړي اود ځان روغ ساتلوله پاره مې کړی.

دومره وایم، چې زه دا لیکنې اوژباړې ګوم ورته هکپک کیږم، ځکه چې نه پوهیږم، دا دومره لیکنې مې څنګه سرته رسولې. د شمیرپوهنې لیکل د نورو څخه ساده دي، خو ما یې دا ټول کارپخپله کړي، یواځې دا سره راټولول یې هم پوره کاردی.

خوند یې:

زه چې خوب ته ځم، نو زما هغه لومړنی کتاب مې - چې نږدې په زرومخونو کې چاب شوي – سرته اینښودی اوداسې لږ تر لږه خو یې پاڼې سره اړوم. زه یې روغ ساتلی یم او دا پوره کاردی.

زموږ لیکنې:

موږچې څه لیکو، نو په هغې باید ښه وپوهیږو او د ژبې او سم اند لارې ته باید برابره وي. زموږ ملګري د ځنو نومونو سره ستونځې لري، چې هغه زما په ګومان له دې امله دي، چې د هغه وی یا نوم سره یې د پوهیدلوستونځې دي.

زه یوه بیلګه راوړم او هغه څیړم، چې څه دي.

بیلګه: انګیزه، انګازه اواوس کله کله ازانګه هم شي، چې موږورته په هسکه مینه کې انګی وایو. دا زموږځنې لیکوال په اند دي، چې ګوندې دا یوله بل بیل شیان دي، خوداسې نه ده. دا همغه یو څه دي، چې یو غږ له غره بیرته راګرځي اویاد یوه سیاسي کس خبرې له ولسه بیرته راګرځي (دا موضوع بل ځای کې څیړل شوې).

موږ دلته همداسې څه د څیړنې لاندې نیسو.

موږ هغه څه چې ژبې ته په خپله خوښه راننباسلي، مسلکیتوب مو په پام کې نه وي نیولی او د پردیو ژبو سره هم پوره بلد نهویو، ناسمونونوسره مخامخ کیږو. بیا وایم، چې د دې لیکنې موخه هم دا ده.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما جنجال له تاسو سره

زما جنجال لږ له دې امله ستونځمن دی، چې له ټولو پښتو لیکوالانوسره دی اودا له دې امله، چې موږدا دې ژبې ته رانښاسلي ناسم یونه اوناسم نومونه ټول کارووا اوله دې امله به ستونځمنه وي، چې یوبل سره په دې هم اندي شو، خو هڅه اړیینه ده.

زه هڅېدلی یم، چې په دې هکله پوره ژبنیز اوسم اندیز دلیلونه راوړم او څه له ځانه در سره شریک کړم.

زه هرڅه چې هغه بنستیز نوم یا وی ته را ولم، د دې له پاره هم پوره دلیلونه راوړم، هغه ځوک چې اند یې زما مخا مخ دی، له هغوهم هیله کیږي، چې په دې هکله په ژبه او ژبپوهنه ودان دلیلونه راوړي.

د بیلګې په توګه چې څه بهیږي هغه له پیدابښته بهیدونکي دي اوپه نوروژبو یې انډول هم همداسې پوهیږو،ژباړه به یې همدا بهیدونکي وي.

که ځوک دا (په ناسمډول) اوبلن بولي، نو د دې له پاره هم باید یو په پوهنه او سماند ولاړدلیل راوړي.

که زما لیکني سره هم انده نه وی، نو هیله مې ده، چې په ژبه اوسم اند ودان دلایل راته په پوره ځګه ژبه ولیکی، نه زړه بدی کیوږم،خو سمون باید وي.

د ژبې پوهنیزه کیدنه.

ژبه په هغه وخت کې پوهنیزه ده، چې داسې لږ تر لږه دا د لومړنیو ستونځو ته اوبی (ستونځوبی (وروسته یې څېړنه شوې)) پیداشي.

موږ په پښتوکې – دا باید په ډېره خواشینۍ سره ووایم- چې د هغه ساده اړتیاوله پاره هم پوره مسلکي کسان نه لرو، موږ ان له هغه پیلیزو پوهنو سره له پیله څه نه لرو، موږ ان داد ښوونځي پوهنې مو هم ناسمې لا تراوسه نه دي سمې کړي .

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما د رياضي يو كتاب ليكلى، چې Ketabton.com كې خپور دئ اوله اومتر ۱۲ ــم ټولګي پورې مود هر كتاب څخه يوه يوه برخه څېړلې، چې له څومره ناسمونونو ډكه ده. متآسفانه، چې ټول د شميرپوهنې يا رياضي كتابونه – چې ما لوستلي - همداسې ناسم دي.

په ژبو پوهيدل اوپه مسلک واک لرلو سره پښتو هم پوهنيزه كيدى شي.

په پښتو كې څېړنې څنګه شونې دي؟

زمونږ ژبپوهانو، چې په پښتوكې يې تراوسه ماستري يا داكتري لروده يا لري او يا يې له دې وروسته لاسته راوړي، دا يې هم له نورو ژبو څخه لاس ته راوړي او او س هم په خپل هيواد كې ورته د جګو زده كړو ادبيات نه لرو، نو زما په اند كه څوک غواړي، په پښتو كې – لكه څنګه په نورو ريښوكې هم- څېړنې وكړي يا لوړې زده كړې، نو اړيين دئ، چې يوه پر مخ تللې دباندنۍ ژبه ښه زده كړي، كه په دباندې كې د زده كړې شونتيا نه وي، نوداهڅې دې په كوردننه وكړي.

لكه څنګه موچې هيوادوروسته پاتې دئ، همداسې مو په ورته ډول ژبه هم وروسته پاتې ده، چې له نږدې شپيته كاله د مخه داسې لږه رسمي سوې(په قانون كې پوره، خو قانون ته څوک ګوري)، نوكه هر پښتون غواړي څه وليكي ډېر ښه به وي.

نه ! ډېر اړيين به وي، چې يوه پرمختللې ژبه، چې له ټولو يې انګرېزي ښه ده ، زده وي او د خپلې ژبې لپاره ترې ګټه پورته كړي.

دا په دې مانا، چې د نصاب له پاره د ښوونځي اوپوهنتون كتابونه سيده له انګريزي راوژباړي، خوهغه ژباړى بايد په مسلک اوپه دواړوژبوښه پوه وي.

نومونې (نومه ونې)

نومونه او په ټوليزه توګه – زما په اند- ژبه څنګه منځ ته راغلي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه:

ما نومونه ليکلي، خوموخه دې د ژبې ويونه وي، که دا نومونه، فعلونه، ضميرونه او يا نور څه وي.

ځنې شيان د هغو د خويونوله لارې راته روښانه کيږي.

موږ ته پوهنه په پښتوکونه ډېره ستونځمنه په دې ده، چې دا پښتو نومونه او ويونه راته ورځني نه دي، لږ ترلږه په پوهنو کې. ځنو پوهنوکي خو نه دا چې دا نومونه ورځني نه دي، په هغې پوهيدل هم ستونځمن دي. زه کله کله، چې د الماني څخه کوم نوم په پښتو ژباړم يا پښتو کوم يا يې نوره هم ښه په پښتوکې يې انډول پيداکوم، چې پرې پوهيدنه راته ستونځمنه وي، بيا يې انګريزي ګورم اوبيا يې د عربي سره هم پرتله کوم، ګورم، چې دا څنګه وبلل شي يا يې نوره هم ښه انډول يې څه دی. نه چې دا څنکه وبلل شي، بلکې چې دا څنکه يا کوم نوم دی، داسي نوموني(ښه به يې داسي نومه وني) په تخنيک کې ډېرې مخ ته راځي، ځکه چې د نوروپوهنو د ژبې په څنګ کې په تخنيک کې هم ستونځې لرو.

لنډ: د ژبې ستونځې او مسلکي ستونځې لرو، چې د شيانو پښتو بلل راته ستونځمن کوي.

د نومونوله لارې يو شی يا د شيانوډله يا ښه يې ټولګی يواځني ټاکل کيږي اودا ټاکنه زيات وخت د شيانو د خويونوپه بنسټ سرته رسيږي.

موږدلته د بيلګې په توګه نومونه ترڅيړنې لاندې نيسو.

موږ درې ډوله نومونه لرو:

داسې سمه نه ده، دا ځانله نومونه نه دي. وبه وايو، چې موږ درې ډوله ويونه لرو

يو: هغه ويونه او نومونه چې له پيداښت څخه راسره مل دي.

دوه : هغه نومونه اوويونه، چې د هغه څه له پاره منخ ته راغلي، چې هغو د منځ ته راوړونکو نومونوباندې يادېږي، ياپې ورته دځانګړي خوي څخه منځ ته راوړل شوي.

دريم: هغه نومونه يا ويونه چې د پوهنې د ودې سره منځ ته راغلي.

و يو ته:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پيداښتي نومونه اوويونه په هره بله ژبه کې خپل انډول لري او بايد مورږيې ورته پيدا نه کړو. دا مورږ يې په لاندې ډول لږ روښانه کوو:

الف: ټولګيز نومونه اود ټولګيز ويونو له لارې نومه ونې:

۱ – ټولګيز نومونه، چې د ګډو خويونو په بنسټ وي:

لکه انسان، نبات اوداسې نور اويا همدسې تو، سوړ،برگ او نور، دا ډول نومونه او ويونه هره ژبه لري، که په کومه ژبه کې ستونځې ورسره وي، نو د نوروژبوپه مرسته يې د خوي له مخې نومونه پيداکولی شي.

۲ – ټولګيزنومونه، چې د تودوخې درجې اړوند د ګډو خويونو له مخې چې د شيانو ګډ حالت د ځنو خانګړو شرايطو سره په ګوته کوي يا لنډ: د شيانوفزيکي حالت.

دا شيان په درې ټولګيو وېشل کيږي:

يو: کلک . يعنې د کلکو شيانوټولګی،چې زرې يې سره کلکې نښتې وي، لکه تيږه، يخ،واوره ، که اوبلنه هم وي

دوه – بهيدوني (د هغوتنونوټولګی،چې بهيږي يا يې زرې کلکې سره نه وي نښتې) يا بهيدونکي (دا نوم زمورږاديبانوتخريب کړی او اوبلن يې بولې، چې دا د ټولګې د يوه شي (اوبه) خوی دی(نوروروسته))، لکه اوبه، شيدې ...

دا ولې؟

ځکه چې زمورږ د دې ناسم نوم اينښوونکي او ناسم وي بللووني(که بلونکي؟؟).

لومړی ۱:د دې شيانود ټولګيو په فزيکي خوي نه پوهيدل او

دويم ۱:همداسې دوي نه شوکولی، چې دانومونه له نوروژبو راواخلي، هلته دا پوره روښانه دي اوهرڅوک پرې پوهيدلی شي. دا موضوع بل ځای کې هم څېړل شوې.

دريم – تښتيدوني (بخار،غاز ونه او غازډوله):

دا د هغو تنونوټولګه ده، چې زرې يې يوله بله تښتي، لکه د بويولوتنونه يا بخار، غاز او ....

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا نومونه د شیانود ټولګیو د پیژند له مخې منځ ته راځي.

د دې لپاره چې خبرې اوږدې نه شي، داسې یې را لنډوو:

دا بیا تکراروم:

د ځانګړو شیانو یا د یو یو نومونه:

دانومونه چې موږورسره سر اوکار لرو، په لاندې توګه لنډ څېړو یا ښه یې: په ګوته کوو:

الف: هغه نومونه چې په پیداېښتي توګه منځ ته راغلي یعنې د انسانانود اړتیاوسره انسانانوداشیان – د دې له پاره چې یو له بل توپیر شي- د ځانګړني لپاره نومولي، چې دا په ټولو ژبوکې همغه اړوند شی په ګوته کوي، لکه اوبه، تیره، اور، کوروکوته، ولاړ، ناست، نیز یا سین، خاوره، غونډوسکه، ونه او نور چې د نړۍ په هره ژبه کې ورته اړوند نوم شته، چې همدا څه ترې پوهیدل کیږي.

ب– هغه څه ، چې له پیداېښته نه شته او د نوو زده کړو په بنسټ په بیلا بیلو پوهنو کې منځ ته راغلي، دا یې زیات د شیانود خویونوپه بنسټ غوره کړي او یا دا شیان کسانود لومړي ځل له پاره پیژندلي وي یا نړۍ ته ورپاندې کړي وي،لکه الځهایمر،څلزیوی،نیوټن اونور.

دانومونه په هره ژبه کې باید همداسې وي اودي هم.

پ: هغه نومونه چې په نوره نړۍ کې د نوښت له امله منځ ته راغلي، لکه ستاندار(معیار) اونور.

د داسې نومونوله پاره زما وړاندیز دا دی، چې دا دې هم همداسې پاتې شي، که نه ډېر ناسمونونه بیا ځان پسې لري، چې وروسته روښانه شوي.

د نومونو یا ویونو پیداکونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نوم یا کوم وی د نه لرني یا نه پرې پوهیدني نوم یا وی له پاره وی یا نوم پیداکوني یا اینبووني له پاره څنګه مخ ته ځو؟

نوم اینبوولو لپاره یا نوره هم ښه د څه نوم یا یو وی، چې تر اوسه موږ نه وي نومه ولی اویا موکوم وی ته اړوند په پښتو نه وي پیداکړی، په ژبه پوه مسلکي کسان مسولیت لري. دوي باید د هغه څه خویونه وپیژني او بیا ورته اړوند نوم د خوي په بنسټ وټاکي، یعنې داسې نوم، چې خوي روښانه کړي یا د خوي په بنسټ روښانه شي.

ایا داسې یوڅه به وي؟

بخښنه دې وي داسې نه ده، چې ځنوشیانویا کوم وی ته چې پیداښتي وي نوم یا په پښتو وی نه لرو. دا لرو، خو موږ نه یو هڅیدلي هغه پیدا اووکاروو.

په خته کې باید دا د نوم بدلولو اجازه نه وي، خوکله کله ادیبان او لیکوالان ځانونوته دا اجازه ورکوي. وبه ګورو، چې دا کار مو ناسمون ته هڅوي.

د بیلګې توګه: لکه دوي په سلو کې له دېرش څخه چې لنډ یي، لکه څنګه چې دی- دېرش سلمه - وبولي، دوی ورته په خپله خوښه اوپوره ناسم ،، دېرش سلنه،، وایي اوددې لپاره هیڅ سم اندیز دلیل هم نه لري بې له رسنیز زورڅخه، چې په دا خپل ناسمه کړنه کې بریالي دي.

یا لکه بهیدونکي تنونه چې اوبلن بولي، چې خورابیځایه بې پرې پوهیدنې اوناسم اود ژبې سره تیری دئ (په ډېرهبخښنه).

په دې هکله وروسته خبرې شوې دي.

موږ د هر اړخ پوهنه کې ستونځې لرو، چې څنګه په پښتوشي، خودا کار یوازې مسلکي کسان کولی شي، چې غیرمسلکي کسان یې تخریبوي.

د بیلګې په توګه: د عربي مایع اوبلن بلل هغه چا کړی، چې هغه د تنونو فزیکي خوي سره نابلد دي او هم ممکن اوبلن یې د لومړي ځل له پاره اورېدلی وي. که یوفزیک پوه یا

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږداسي د فزیک سره بلد کس څخه دوي مرسته غوښتي وی، هغوی به ورسره دا مرسته کړې وی او کیدی شوی، چي دا یې همغه په خپل سم ډول بللی وی. د یو فزیکپوه له پاره به هیڅکله اوبلن بهیدونکي نه وي، اوبلن لا تر هغې کلک دئ، چې اوبه کیږي) زه د ښوونځي د نصاب په دې غونډه کي ناست وم اوپوره زاري مې ورته وکړې، چي دا اوبلن نه دی، دا بهیدونکی دئ او هم وهڅیدم، چي دا پنځمه ،،ئ،، په پښتوراونه تپي، خو بریالي کیده مې نه کیدل.

ورسره بلد ناپوهوړ...

په خواشینی باید ووایم، چې موږ هغه ورسره بلد ناپوهوړ ویونه او نومونه منو - که ناسم یې هم لیکو- اوښه راته برېښي، خو نابلد پوهوړ پورې بیا خاندو، یا لږتر لږه ورته خندا راځي

بیلګه:

موږ په شمیر پوهنه کي لرو، چي موږ ورته ،، زوزاپکل،، وایو. خدای مې دې غاړه نه نیسي. سمه لیکنه یې زما په ګومان ده: ،، ذوالاضعاف الاقل،، او له ښوونځي څخه پرې پوهیږو، چي هغه شمیرپوهنیزه یې موخه څه شی دئ او نه دا چي دا په پښتو څه مانا لري، خودا خپل نوم راته د خندا برېښي، چې: ،، خورا کوچنی ګډ زیاتځله،،. په ،، خورا،، پوهیږو، په ،، کوچني،، پوهیږو، په ،،زیات،، پوهیږو، په ،، ځله،، پوهیږو، خو منل یې راته په لومړي ځل د خندا برېښی. اوس هم کیدی شي تاسوورته هکپک او وخاندئ، ځکه دا خندا له فکره د مخه ده. که فکرپه کې وشي، نوبیا یې من لشوني دي اوپرېپوهیدل هم.

که څوک په عربي پوه وي، وبه ګوري، چي دا پښتو د عربي سره سر خوري.

بله بیلګه:

که کرې ته غونډوسکه یا غونډاری ووایوونوخندا څه کوې، چي برګ هم درته ګوري، چي دا سي یوه شي ته لکه د ځمکي کره د خپل ټول لویوالي سره څنګه دې دا چټې غوندوسکه وبلل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتوکې د نه لرلونومونو او ویونو نومونه(نومه ونه)

دلته د نه لرلو خبره ناسمه، سمه یې د نه لهژبېرابرسیره شوو اویا له ژبې ومسلک ته د نه ننوتلو د باندنیوویونو اونومهونو ویونه اونومهوني.

دا چې ټوله پوهنه موأه نوروژبو را اخستي،نو د لیکونکید اسانتیا لهپاره يېد همې بلېژبېنوموه م ورته رانیولي، ځکهچې دا د پښتو انډولګورو،چېدا اوس هممور ته د منلواو زغملو نه، که څه خهم سمپرېپوهیږو.

د بیلګې په توګه، که مستطیل ته ولاړګوډس یا ولاړکونجېووايي، نو زمور پښتانه دا نه مني او ناوړه ورته برېښي (زما اوږده تجربه). دا بایدووایم، چې دا همدا ولاړګوډی یا – کونجیده،کهڅوک غواړي اوکه نه. (ګوری مستطیل باندې پوهیږي اوکه ولاړګوډی؟ د مستطیل پښتو انډول باندې په نور ژبو کې هم نه پوهیږي اوکه پوه شی، نو بیا یې سملاسي منی).

د دباندنی ژبې ویونو له پاره د ویونوپیداکول اوکه په ژبه کې یې پلټل؟

زما تجربه:

ما یومسلک - شمیرپوهنه، چې زما مسلک دی - په پښتوکړی او فزیک مې د څنګیز مسلک په توګه هم – لږ تر لږه هغه د ښوونځي فزیک - زیاته برخه په پښتو کړی، که ویې ګورو، نو وبه پوهیږو، چې پښتو هم همداسې یوه توانمنده ژبه ده لکه دا نورې ژبې، خویواځې تراوسه لیکنې پرې نه دي شوي اوویونو له پاره مو په پښتو کې انډولنه دی پلټلی (شته دی، خبره پلټلوکې ده).

زه تراوسه د داسې یوڅه سره نه یم مخامخ شوی، چې په پیداښتي منځ ته راغلي د باندنیو ویونو ته دې موږپه پښتو کې انډول ویونه ونه لرو، نو له دې امله یې ورته نوی نه پیدا کوو، هغه انډول یې په خپله ژبه کې لټوو او د دې کار له پاره د هغه وی مسلکي کسانو څخه ګټه پورته کوو.

دا چې دا کار مو په ژبه کې شوی یا چا کړی، ناسم شوی، چې سمون یې پوره ستونځمن دی (د دې لیکنې موخه).

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیلګې په توګه اوبلن، کچه او نور همدلته وګوري.

د پښتو انډول

هغه ویونه، چې موږ تراوسه په پښتو انډول ویونه ورته نه دي لټولي، که زیات ستونځمن هم راته برېښي، په پښتو کې انډول لري، چې د دې انډول پیداکولو له پاره موږ له همغو پرې پوه دباندنیو ژبوڅخه په ګټه اخستلودا نومونه یا ویونه موخه ور پیداکولی شو، چې زه له فزیک څخه یو څوبیلګې راوړم:

یادونه: دا پښتو نومول یې اړیین دې اوکه نه؟

په دې نه غږېږم. موخه دا ده، چې په پښتوکې ورته انډول لرواوکه نه.

لومړی: (برېښنا) تړونی

په کوټوکې چې برېښنا څراغ روښانه کوو، نو انګرېزي ورته سویچ Switch په الماني ورته Schalter وایي وهو یا کیکاږو. که دا په پښتوکوو یا نوره هم ښه، په پښتوورته انډوللټوو، نو لومړی باید وپوهیږو، چې دا د فزیک له مخې څه دنده لري، د دې نوروژبو موخه به همدا وي اوکه څنګه؟

د فزیک له مخې دا هغه اله ده، چې دوه سیمونه ((برېښنا) وړوني) سره تړي او یا د مړکیدو وخت کې یې سره بیرته بیلوي. پوښتنه دا ده، چې دا که موږ د سویچ په ځای ،،تړونی،، وبولو، نو موخه ور به نه وي؟

د پورته انګرېزي او الماني ژبو ویونو له پاره انډول همدا ،،تړوني،، دی.

دا چې داسې بلل یې ښه کار دی او که نه یا په داسې بلنوسره هم انده یوکه نه، په دې باندې خبرې نه کړو، خو دا همداسې دی، دا تړونی دی اونه بل څه.

دویم: (برېښنا) ساتنتړونی

په الماني کې Sicherheitsschalter او انګرېزي کې safety switch لرو.
دا په کورکې هغه برېښنایي جوړښت دی، چې د شارټي یا لنډپرېکیدنه کې برېښنا پرې کوي، دا په دې مانا، چې په کورکې که کوم برېښنایي جنجال منځته راشي، نو برېښنا

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېکوی، یعني دا هغه اله ده، چې کوراو هرڅه ساتي، له همدې امله یې مانا هم ،، ساتنترونی،، کیدی شي یا ده، چې همغه خپله موخه په ګوته کوي.

دریم: راکښنه

د الماني Spannung، چې پښتوانډول یې په لاندې ډول روښانه کوو:

روښانونه: شپانونګ نوپه دا ورځني ژوند کې څه مانا لري؟

الف : که دوه مېین سره مخامخ شي، نو رپیږي اوزوړنه یې داسې لړځیږي، چې ګوندې یوبل غیږکې ونیسي. (د غیږکې نیونې میل)

ب : که دوه سره په کړکیچ اخته یا سره وران کسان مخامخ شي، نو د کینې څخه یې زړونه رپیږي، چې ګوندې یوبل سره ووهي.(د ټیلوهنې میل).

په برېښنا کې یې روښانه ونه: په برېښنا کې هم شپانونګ (دې ته برېښنا سرچینه هم وایي) د دوه قطبونو سره مخامخ کیدو سره د دوي په منځ کې د راکښنې یا ټیلوهنې میل منځ ته راځي، چې دوه سیمونه (وړوني) یې سره لري.

همغه قطبونه سره ټیلوهي او مخامخ قطبونه سره راکاږي.

پوښتنه: ایا دا به هغه خپله موخه روښانه نه کړي، که دا راکښن- ټیلوهنه وبولو؟

یا لنډ: راکښنه وبولو؟

بلل یې د هرچا خوښه، خو همداسې ده.

د ویونو پښتو بللوسره نو څه وکړو؟

د ویونو یا شیانو بللو له پاره، چې د نومونو اوشیانود ،،یو،، له ډلې وي، هغې ته هرومرواندول په پښتو هم لرو او باید دا ورته له خپله ځانه پیدا نه کړو، چې دا مو هرومرو د ناسمون سره مخامخ کوې، چې بیرته سمون یې بیا پوره ستونځمن دی، ځکه چې نور لیکونکیاولوستونکي ورسره بلدیږي او دا بلیدېدل بیرته راستنول پوره ستونځې لري.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوي ځکه دا مني، چې ګوندي دا خوژبپوهانو نومولي اوباید سم وي، چې دا ناسمه لاربښوونه ده.

د بیلګې په توګه اوبلن اوکچه وګورئ.

،، دوه ،، ،، درې،، همداسې پرېږدولکه څنګه چې دي،ځکه چې دا په ټولوژبوکې همداسې دي.

لکه دا لاندې بیلګې:

ستاندارد (معیار) (دا ګوره ایستاندارد نه دئ)، نوځوښه مو، چې څه یې بولئ، خوبل بلل یې پوره ناسم دي.

څلزیوس په ټولوژبوکې همداسې دئ او موږبه هم ورته همداوایو یا الڅهایمر(الزایمر) اونور.

دویمه برخه

د نه په پښتوبللشوو نومونو او ویونو د پښتو ناسم انډول

په دې برخه کې غواړم د ګرانولوستونکوسره هغه څه ګډ کړم، چې ژبې ته مو ناسم راننباسل شوي، دا په دې مانا چې ناسم مو ژبې ته نه دې راننوتي، دا ناسم راننباسل شوي دي.

اوبلن

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ هیوادوال یا نوره هم ښه، لیکونکي د مایع په انډول نه پوهیدل اودا چې مسلکي نه وو، نو پوهیدلی هم نه شو یا په دې هکله له ستونځوځانونه ژغورل، نودې ته یې یعنې مایع ته د انډول له پاره اوبلن نوم وټاکه. په وټاکه باندې ځکه زوراچوم،چې انډول یې ورته ونه کاراوه اوله دې امله یې داسې‌ناسم اوبلن وباله.

اوبلن په ژبه کې یو پیداپښتي خوي یا وی دئ او په نوروژبوکې هم انډول باید ولري.دا چې اوبلن لا بهیدونکي نه دی، نو له دې امله د عربي مایع انډول هم نه شي کیدی. دا نوم ورته ټاکل شوی یا غوره شوی دی‌اونه په پیداپښتي توکه دا انډول دئ.

موږ د دباندني وی یا نوم له پاره پښتونومنه ټاکو، موږ یې انډول پیدا کوو، چې دا کار شونی دئ.

زموږ ژبپوهانو فکرکاوه، چې ګوندې موږ د مایع له پاره پښتو انډول نه لرو، نو له دې امله یې مایع ته اوبلن نوم وټاکه.، چې په همدې غږیږو.

موږ ډېرتنونه لرو، چې مایع دي، دا په دې مانا، چې دا د تنونو ګډ خوي مایع د تنونویو ټولګی جوړوي، نو له دې امله داسې مخ ته ځو او فزیک څخه ګټه پورته کوو یا اخلو:

موږ تنونه یا اجسام د خویونو له مخې یاد زرو سره ټینګ نښتوالي له امله (چې د جوړښت له امله یې غوره کوي) په درې ټولګیو وېشو(فزیکي پیژند):

لومړی:

کلک بدنونه، د بدنونو هغه ټولګی، چې بې له باندنی اغیزي یې زرې سره کلکې نښتي وي او بې له باندني زوره ځاي په ځای وي.

لکه:تیږه، لرګی، یخ،واوره او اوبلنه واوره (دا هم لا اوبه نه دي) اونور

دویم:

تښتیونکي – یا غاز ډوله بدنونه: د بدنونو هغه ټولګی دئ، چې زرې یې سره نه وي نښتې اوزرسره بیلیږي او یا چې بې له باندنی اغیزې تښتي(هرې لور ته ځغلي). دا به نو د ژبې د قانون اود دې خوي سره سم تښتیدونکي یا تښتیدوني بلل کیږي (نه ! ښه یې: تښتیدونکي دي) او سم اندیز هم ځکه دئ، چې هرې لورې ته تښتي لکه غازونه. د اوبوبوخار اونور

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم:

د بدنونو هغه ټولګی چې زرې یې داسې نښتې وي، چې کلکې نه وي اويوبل ټيوهې يعنې مخ ته بيايي يا چې بې له دباندني زور يا اغيز بهيري. دا بهيدنه يې خوي دئ اوله دې امله بهيدونکي يا بهيدوني بلل کيږي يا د بدنونو بهيدونکی ټولګی بلل کيږي.

نورهمداسې مخ ته ځو: اوبه، شدې، شرومبې، تيل او ورته شيان يعنې تراوسه مايعات څه خوي لري؟

دا هر څه د همغه خوي له مخه نومول کيږي.

دا چې دې اوبلن ډېرزوروولی يم، بيا يې لږ تکرار، دا لا ډېرې روښانولو له پاره.

دا څه چې اوس ليکم دا د دې شيانو لپاره په هره ژبه کې د خوي څخه رانيول شوی او د همغه له مخې سم نومول شوی، که دا په عربي کې هم وي، چې مايع ترې نومول شوی(په سم او ناسم يې نه پوهيږم، ځکه چې موږ زيات نومونه له عربي هغسې سم نه دي رانيولي او هيڅ وربانديې پوهيږو نه، چې موږ او تاسې اوس همداسې کوو. دا مې اوس ځان ته روښانه کړه، جې د مايع انډول هم په پښتو بهيدوکی دئ).

اوس بيا دريم ته راځو، ځکه چې همدا زموږد اديبانوڅخه ناسم نومول شوی اوژبه تخريبوي .

موږ لوستلي: هغه څه چې بهيږي ، مايع يې بولو.

راځي فکر ورته وکړو: هغه څه چې بهيږي، دا څه ډول خوي دی، يعنې دا د بهيدنې خوي لري، يعني بهيږي. يو څه چې د بهيدنې خوي ولري، نو هغه به ايا - د خوي له مخې - بهيدونکي (لنډ:بهيدوني) بدنونه نه وي؟

د بدنونو يا ښه يې خويونو يا ويونو داسې بلل د چا د خوښې کار نه دی، يعنې يو څه ته بل بلل ټاکل، چې هغه به هرو مرو ناسم وي.

جبه اوبلنه ده، هغه څه چې اوبه يې زغملې وي، اوبلن دی، مګر يوڅه مايع اوبلن نه دی، پخپله اوبلن لا نه بهيږي. دا ګاز يا غاز، چې تاسو ورته ګوته نيولې ده او ناسم يې،، اوبلن غاز،، بولی، د اوبو سره ګډ خوي يې يواځې دا بهيدل دي، نور بل کوم خوي ورسره ګډ نه

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري او نه يې اوبه زغملي، چې اوبلن شي، دا بهيږي، چې له دې امله بهيدونکی غاز دی او نه اوبلنيږي.

يادونه: اوبلن لا تراوسه کلک يعني نرمه واوره ده، چې پسې ويلې کيږي اوله دې امله چې ټوټې يا زرې يې سره نښتې دي بيا اوبه کيږي، چې بهيږي، دا په دې مانا، چې اوبلن اوبه نه وي، نو بهيدونکي يعنې مايع نه دي. اوبلن لا واوره ده خونرمه.

ګرانو هيوادولو!

دا څه چې موږ دلته لولو، دا په نورو ژبو کې هم همداسې دي، دا د زبو غبرګون يا موازيت دی. په الماني وايي: Alles was fliesst; ist flüssig (هر څه چې بهيږي، بهيدونکيدي) او دې بهيدونکو ته بيا Flüssigkeit وايی.

اوس نو سم اند په پوښتنه کې دی، چې دا اوبلن ښه دی، چې دا خوي نه ترې څرګنديږي يعنې بهيدل او که دا بهيدوني يا بهيدونکی سم نوم دی، چې د خوي څخه روښانه دی او خوې ترې روښانه دی؟

دا بهيدوني د موادو د يوه ټولګي له پاره کارول کيږي، چې په هغو کې اوبه هم خوندي دي يا په همغه ټولګي کې دي.

څوک چې د تلنې توان لري، تلونکي دي. څوک چې د خوړنې خوی يا توان لري خوړونکي دي، څه چې د الوتنو خوي لري الوتوني يا الټونکي دي او داسې نور لکه اوسيدونکی، لوستونکی او او... يعنې د بهيدلو توانوالو ته بهيدوني يا بهيدونکي بايد وويل شي او دي، او نه دا ناسم اوبلن.

په پوره خواشينی بايد ووايم، موږد ا ستونځي لرو، چې موږ د شيانو، ويونو اود ټولګيو نومونو او بللو سره په پښتو بلد نه يو او پښتو نومونه اوويونه او داسې بلل راته لږ هکپک کونکي بريښي.

د ځو کاله د مخه مي ،،کره،، غونډوسکه بللې وه يعنې همغه انډول نوم يې، چې نه مو منله. خپله غونډوسکه موږ ته لږ بيخونده يا هسې څه بريښي، خو دې غوډوسکې ته عرب کره وايي. ،،کرته القدم (د ناسمې ليکنې بخښنه دې وي)،،.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عربي مایع مانا Flüssigkeit دئ. دا په شمیروني کې کتلی شئ.

د دې له پاره چې یو څه مو ژبې ته د پردئ ژبې څخه راننوتې وي او اوس هغې ته پښتو انډول غواړو پیدا کړو، نو دا د همدې ژبې پوه څخه وپوښتئ اویا یې بلې ژبې کې وګورئ.
که تاسوپه عربي پوه څخه وپوښتئ نو هغه به یې درته هرومرو ،، بهیدونکي،، مانا کړي.زه په عربي نه پوهیږم، خو انډول مې یې الماني ژبه کې وکوت او د هغه انډول په پښتو هم ،، بهیدونکی،، دئ او نه اوبلن.

پای یادون:
هغه څوک چې په عربي پوهیږي، هغوي به هم پوه وي، چې د مایع د پښتو انډول بهیدونکي دي.

لږ ورزیاتونه:

په ډېره بخښنه بیا ستاسود رد (ګرم)ئ له پاره.

د اوبلن ناسم کارول:

یخ د تودوخی د جګوالي سره اوبه کیږي او بیا د تودوخی د نور جکوالي سره بخار کیږي.

واوره د تودوخی د جکیدوسره اوبلنه کیږي، بیا د توخی دنورې جګیدوسره اوبه کیږي، چې بهیږي، یعنې د همدې تودوخی سره بیرته نه اوبلنه کیږي اوبیا د تودوخی د نورې جګیدوسره بخار کیږي.

بیا: واوره اوبلنه شي، خوواوره ده اونه بهیږي، ځکه لا تراوسه اوبه نه ده. بیا د تودوخی د جګیدوسره دا واوره، چې اوبلنه شوې ده، اوبه کیږي، چې بهیږي او - بیرته د همدې تودوخی درجې سره - نه اوبلنه کیږي. د تودوخیډ نورې جګیدوسره دا اوبه بیا بخارکیږي.

اورغورځونه اواوربهیدنه :

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ـ ماته د ډېر ګران څېرونکي، ادیب، لیکوال،شاعر درانه لیوال صیب ـ یوه لیکنه ولوستله، چې لاوا یې ،،اوروبی،، بللی وو، چې زما اند یې زما د مخه لیکنې په بنسټ په دې هکله څه لیکلو ته راوهڅاوه، چې له تاسوسره یې شریکوم.

موږ اورغورځوني لرو، چې هغه اورراغورځونه یې بیا داسې حالت ته ورسیږي، چې بهیږي. د پورته روښانونې سره سم، دا هم دا د اورغورځونې لاوا، چې بهیږي، نودا اوربهیدنه یا ،،بهیدونکی اور،، دی.

دلته ګورو، چې دا لاوا یا اور نه اوبلن کیږي، دا اور بهیږي، نو له دې امله بیا هم په دې ټینګار کوم، چې د عربي مایع له پاره اوبلن کارول پوره ناسم دی.

کچه

دا کچه زموږ په ژبه کې د داسې څه له پاره زموږ د لیکلوست خاوندانو له خوا کارولکیږي، چې هغه یې ترېپوهیدنې اوبنسټیزې مانا سره هیڅ اړوندوالی نه لري

کچه څه ته وایې اوموږ دا څنګه، ولې او څه ته څنګه ناسمه کاروو؟

زموږ په ادبیاتوکې ،، کچه،، د ستاندرد(معیار)، سطحې(هوارې)، سویې، لیول له پاره کارول کیږي.

دا هر څه به روښانوو اوبیا به دې ناسمون ته ګوته نیسو:

لومړی دا څه څیرو، د څه له پاره چې ،، کچه،، کارول کیږي.

لومړی: ستاندارد یا معیار:

یو ستاندارد **Standard** یو پرتلییز ډوله یوونیز یا یوونیز شوی ، لا نور هم پیژندل شوی او زیات کارول شوی(یا لږ تر لږه هڅیدنی وړ) رقم او ډول دی، چې یو څه جوړ کړي یا یو څه منځ ته راوړي، کوم چې د نورو رقمونو او ډولونو په مخامخ بریالی شوی وي. لنډ: دجوړښتونو په پرتله کې دجوړښت بریالی ډول جوړښت ،،ستاندارد یا معیار،، دی

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا: دا که کورونه وي یا ماشین الات، د جوړوني له پاره یې ډېر مسلکي کسان وړاندیزونه کوي اودا وړاندیزونه بیا سره پرتله کیږي، هریو ډول چې د غوښتونکو کسانو خوښ شو،هغه بیا ستاندارد دي

دویم: نیووNiveau :

۱ – ټاکلې هواره یا کرښه ده، چې د ځمکې د سرهوارې سره غبرګه ځغلي.
پوهیږو، چې دلته سرې سمسمکیوالی سره پرتله کوي او دا هر اړخیز. دلته د نیوو په ځای هواره یا سطحه یا level راوړل شوې.
۲ - Niveau : یوه ټاکلې پوړۍ ده، کومه چې له مخه ورکړشوې سکالا باندې شتون لري او له هغې سره سړی یو څوک یا شي ارزوي. که څوک د زده کړې یا پوهې له مخې یوبل سره پرتله کوي، نو دلته سړی وایي، چې دا په یوه یا برابره سویه دي. روغتون یا بل څه چې سره پرتله کیږي هم سویه ویلی شو یا وایو.
،، هغه ربښتیا سویه لري،، د روزنې درجه
۱ – ته د ځان له پاره جګ ستاندارد یا معیار ټاکې، چې ته اوس سملاسي درس ویلو ته د تلو هیله لرې.

دریم: نورم Norm :

نورم: ټولیز منل شوې نه لیکلي لار یا قانون دی، چې باید د هغې پسې سمه تلنه وشي یا سړی ځان د هغې پسې چمتو کړي.

،، نورمونه کره کړی یا نورمونه کیږدی،،.

دا یا هغه چې ټولیز مروج یا پیژندل شوی وي.

،، د هغې لویه د نورم څخه قوي تغیر ده.،،

زیات وخت چې ډېر مخ ته لړو.
د انسانانو د ګډ ژوند له پاره ټولیز پیژندل شوې، منلې باوري لار"ethische Normen" یا اخلاقي نورمونه.
دا په تخنیک کې تخنیکي نورمونه شته اوداسې نور.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم: سطحه (هواره) Ebene:

یو څه د یو بل څه سره په برابر جګوالي. دا دارزښت له پاره کارول کیږي. دا هم لیول کارول کیږي.

اوس راځو کچوني یا کچې یا کچولو ته:

کچول نو څه ته وايي؟

پيژند: کچول دې ته وايي، چې د کچوني لويه د یوه کره ټاکلي کچيوون يا کچيووالي سره پرتله شي.

د یوې لويې د پيدا کولوله پاره دالويه باید په اړونده کچوني په کچه شي.د بیلګې په توګه د یوه واټن معلومول په متر یا ... کچولو سره روښانه کیږي. که دوه اوږدوالي سره پرتله کوو، نو وایو، دا یو د دې بل څخه په کچه ستردی. دلته نو په کچه ستردی.

یعني کچه، کچونه اویا...د یوې لويې د څومره ولي د روښاولو له پاره اویا د دوه همغو لو یو له بل سره پرتله کونه هم باید دا لويې په کچه شي.

د هغو څه له پاره، چې څومره والی يې نه څرګندوي اود یوبل څه د نورو کارولوله پاره د کچې کارونه ناسمه ده.

نوڅه په کچه کوو. د دې له پاره فزيکي لويې راوړو، چې کچيږي.

(فزيکي) لويې څه شی دی؟

موږ په ورځني ژوند کې زيات د دروندوالي، اوږدوالي اومهال سره سر اوکارلرو.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا لويي دي.

دا چې دا لويي څومره لويي دي، د کچيونونو سره يې کچوو.

کړنه: د يوې لويي کچه ونه، چې له دې لارې يې څومره والی ځان ته روښانه کوو.

دا بايد د يوه څه سره پرتله شي، چې دې پرتله ونو څه ته يونونه (يووالي) وايو. ناسم عربي يې واحدونه، چې واحد يوه ته وايې(عربي کې ورته وحدة (ه چې په سر يې ټکي وي،نه شم ليکلی) وايي ، چې انګرېزي او الماني يې Einheit, unit دي، چې د يوې الې له لارې کيدی شي اودا الې کچوون الې يا د کچونې الې بولو يعنې هغه الې چې کچول پرې کيږي اودا يوونونو ته، چې د کچولو له پاره يې کاروو. کچيون يوونونه يا کچون يوالي (کچه -وون-يووالي) وايو.

يادونه: دې ته فکر وشي، چې دا څنګه وليکو!

د دې سره ډېر نابلد يو، خود څو واره تکرار وروسته ورسره بلدېږو.

يوه بيلګه:

يوونګردی يا يووالي ګردی (Einheitskreis) هغه ګردی چې وړانګه يې يويوون (واحد (هغه ټيک يې : وحده يا يووالی)) وي.

موږ اوس غواړودا ،، کچه،، ، چې ناسم کارول شوی، په جملو کې روښانه کړو.

،، سږ کال د ټول هواد په کچه د مالي ستونزو له امله ۲۲۰ کارخونې تړل شوې دي،،.

د پورته سرليک لاندې مې يوه ليکنه په 19.2.2017

د روهي پاڼه کې ولوستله، زه خو پوه نه شوم- که ورته ځير شو- چې موخه به ترې څه وي؟

،، د ټول هيواد په کچه ...،، څخه ترې څه پوهيدنه نه لرو.

د ټول هيواد په کچه، يعنې څه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کچولو سره خو د شیانو څومره – یا څو والی او څوموالی څرګندېږي د ګڼلو(شمیرلو) له لارې. ستاندارد یا معیار، سطحه یا لیول هم دا نه دي، ځکه چې هغه د پرتلوني وروسته خبره ده.

دا څه چې موږ لولو، نوبې له دې، چې د جملې په سمون یا ناسمون کې فکر وکړو، ترې رانیسو.

څه چې نوي وي، –پرته له مرګه – هغه ښه برېښي. لیکنو -، پرې لیکنو- او ترې پوهیدلو کې یې هم باید سوچ وشي.

د پورته غونډلې سم نوڅه دی؟

سږ کال په ټول هواد کې د مالي ستونزو له امله ۲۲۰ کارخوني تړل شوې دي.

که چیرې یولوستونکی یو نوی وی، یا نوم واوري، زیات وخت داسې کیږي، چې بې له دې چې د هغه وی په مانا وپوهیږي، هغه په خپله لیکنه کې د لوستونکوسره بیرته ګډه وي.

بله بیلګه:
،، ولسمشر غني د سیمې په کچه د ترکمنستان...،،

په پورته کې هم،،کچه،، بې ځایه کارول شوې. ،، د سیمې په کچه،، څه نه شته اونه څه ترې د پوهیدلوشته.

دلته ،، دسیمې په کچه،، لیکلو ته اړتیا نه شته او ناسم دی،

---- کله کله لولو، چې: ،،....په ډېره کچه...،،...
په ډېره کچه نه شته. کچه یوګون دی اوډېر د څوګون یا ډېرګون له پاره دی. پرته له دې د کچې داسې کارونه ناسمه ده، څه ترې پوهیدنه نه لري.
په پورته کې یوګون....دوه ګون اوڅوګون څه دي؟
موږلوټونه لروپنځه ګون، لسګون،زرګون. په همدې توکه یا په همدې لارموږدا ... ګون لرو.
یادونه: موږ که یوهلویه په کچه کوو،نودا هم ځل په کچه کوو. که موږ غنم تلو، نو یووار یې کچه ځان ته روښانه کوو، چې څو مننه دي.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله بیلګه: ،، په ننګرهار کې د کابل په کچه یوروغتون جوړ شو،،.
داسي څه ناسم دي.دلته لیکونکی د معیار یا ستاندارد له پاره کچه لیکي، چې خورا ناسم دی.

---- افغان نوولس کلنو د اسیا په کچه د کرکټ تاریخي اتلولي وګټله،،

دلته موخه د اسیا په سویه ده. دلته نه څوک یا څه شی په متر کیږي، نه په کیلوګرام سره په تول کیږي او نه په ساعت سره په کچه کیږي.

تر یوې اندازې اوکه تریوې کچې پورې. که ووایو چې تر یوې کچې پورې، نودا کیدی شي تر ۱۰۰ متره پورې وي. دا سل متره یوه کچه ده. دا په دې مانا چې څه په کچه شوي، چې اوږدوالی یې ۱۰۰ متره دی.

له کچې ډېر: یوڅه چې دومره ډېر وي، چې کچول یې زیات وخت نیسي، نوکیدی شي ووایو، چې له کچې ډېردي.

داسي څه نه شته، چې نه شي په کچه کیدی،خو که دا ډېر وي،نو داسي وایو.

په لوی کچه وونې (کچونې)

په لویه کچه:

یود کچونې څه چې په کچه کیږي، نوکیدی شي چې دا کچونه یې لویه وي، لکه څوخرواره غنم، یا زرو مترونو رخت اونور.

په کچه ډېر:

یوڅه چې په کچه شي اودا ډېر وي، نووایو چې،، په کچه ډېر دی،،. څوزره یا ... متره یا کیلوګرامه او ...

یوڅه چې دومره زیات وي، چې په کچه کونه یې نه کیږي(؟) یا یې کچونه ډېروخت نیسي، نووایو چې ،،له کچې ډېر،، دی.

تر ډېرې کچې: یعنې تر ډېرې کچې پورې. دلته به نوډېره کچه څه شی وي؟

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کومه ترې پوهېدنه نه لري، نوله دې امله يې کارونه ناسمه، که څه هم موږ د ليک کسان ورسره ډېر بلد يو، بې له دې چې پرې وپوهېږو.

لولو:
،، په ننګرهار کې د کابل په کچه يوروغتون جوړ شو،،
د ننګرهار په کچه يعنې څه؟ دلته کچه ډېره ناسمه ده.
که د ستاندارد، معيار، سويه يا سطحې په ځای کچه ليکو د ژبې تخريب دئ.
زه د دې ډېر پلوی يم، چې څه ويونه په پښتو کولی شو، بايد په پښتو يې کړو، که نه بيا د ناسم اړدول وی يا نوم څخه هغه د بلې ژبې وی يا نوم ښه دئ. ژبه نه سوچه کوو.
کچه دې همغه په خپله موخه وکارول شي.

څه تکرار:

له ژبپوهانو څخه مرسته (تکرار راځي، خودومره ډېر نه، لکه دا کچه چې ډېره او ناسمه کارول کيږي.).

په اشنا ن ج کې لولم:

،،افغان نوولس کلنو د اسيا په کچه د کرکټ تاريخي اتلولي وګټله،،

زه به هيڅ وخت مبالغه نه کوم. زه - باور وکړئ - په دې سرليک نه پوهيږم چې دا سرليک څه وايي. مګر سره له دې هم په دې چې موږ.او تاسو ټول پوهيږو، چې موخه يې څه ويل دي. که دی هر څه وليکي دا موخه به ترې واخلو.

که دي وليکي، چې ،، **افغان نوولس کلنو د اسيا په ګرېګروب تاريخي اتلولي و ګټله،، نو زه به ترې همغه يا همدغه موخه واخلم.**

او که وليکي، چې:،،افغان نوولس کلنو د اسيا د کرکټ تاريخي اتلولي وګټله،،، نو دا به څومره موخه وره اوسمه وي، بې له کچې.

د اسيا په کچه يعنې څه؟ ايا دوه يا ډېرې همغه کومې لويې سره پرتله شوي، چې په کچونې يې روښانه کړي وي اوکه څنګه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ټیم د اسیا یا د اسیا په سویه ، هواره، سطحه آو...اتل شوی او نه د اسیا په کچه.

،،افغانستان کې د ناټو ځواکونو عمومي قومندان جنرال جان کېمبل وړاندې ویلي و، د اسلامي ډلې (داعش) ملاتړي هڅه کوي ننګرهار کې ځانته **د سیمې په کچه مرکز جوړ کړي**،،

پوښتنه :

د سیمې په کچه مرکز یعنې څه؟

مرکز چې د سیمې په کچه وي، دا به څه شی وي؟ د سیمې کچه څه شي دئ؟

د سیمې په کچه به د سیمې اوږدوالی، یا سور یا د اوسیدونکو ځووالی او که.....

دلته موخه د سیمې سویه یا سطحه، ... ده، یعنې یو څه چې نورو همغه ډول شیانو سره سیالي کولی شي.
د دې له پاره ، و پوهیږو، نو د پورته ویناو له پاره باید هغه موخه ور څه ته پام وکړو.
راځئ چې څه لیکو، په هغې خانونه هم وپوهوو.

پېژند: کچول دې ته وایي، چې د کچونې لویه (اوږدوالی، درونډوالی،مهال) د یوه کره ټاکلي کچیوون یا کچ یووالي (متر، کیلوګران، ساعت) سره پرتله شي.

لرو:
الف: په ډېره کچه، د کابل په کچه،د اسیا په کچه،د هیوادپه کچه او د .... په کچه.
ب – له کچې ډېر، په لویه -، کوچنۍ کچه.
په پورته کې یا الف سم دئ اویا ب.
لولو:

،،افغان حکومت په ځایي کچه سولې ته د طالبانو هڅول غواړي،،

زموږګران لیکونکي پوهیږي، چې ،، کچه،، یعنې څه؟

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځايي کچه يعني څه؟ دا کومه لويه ده، چې کچ شوي يا کچيږي، او همداسې د ،،په ځايي کچه سولې،، به نو څه وي؟

پوله (بريد):

لولو:

،، ...سيمه کې بدلونونه **تر ډېره بريده** د امريکا او غير اسلامي متحدينو د ...،،.

او همداسې: ،، تر ډېره بريده داسې ډنډوره شوې...،،.

له دې د مخه چې په ،، تر ډېره بريده غبرېږم، نو بريد بايد و پيژنو.

بريد موږ،په دا بلده پښتو پوله بولو، نو زه به هم وړانديز وکړم، چې د بريد په ځای پوله و کاروو، خو وروسته له دې.

پيژند: پوله د خلکو پټي، هيوادونه او که بل څه وي، داسې سره بيلوي، چې د پولې په هرځای کې يوه بريد تيګه يا بل څه کيښول شي.

څومره بريدونه شته؟

لنډ:

لويه پوله، ډېرې پولې، کوچنۍ پوله، لرې پوله، تر پولې پورې، له پولې اخوا، له پولې دې خوا، اهپولې ښي -،کيڼ -.... لور.

،، تر ډېره بريده يا ترډېرې پولې،، څه نه شته که ترډېروپولويا تر ډېرو بريدونو وليکو،خوموخه ور دی، ځکه ډېر بريدونه کيدی شي، خو ،، ډېربريد،، نه شته. بريد يودئ او ډېرېدی يانې ،،بريدونه،، کيدی نه شي.

ترډېره برېده (پولې)

ليکنې په ن ج ونو کې خوره شوې دويمه برخه

ليکونکی: ډاکتر ماخان شينواری

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ډېره بريده ،، ؟ ،،

د ټول افغان او روهي ن جالونو څخه په ډېره مننه، چې د ،،اوبلن، يعنې څه؟،، په هکله يې زما ليکنه خوره کړې وه. هلته مو دې ته ګوته ونيوه، چې شدې، تيل او... اوبلن نه دي، دا چې دا بهيږي، نوبهيدونکي دي.

ګرانو لوستونکو:

ما ليکلي چې: ،، بدنونه د همغه ګډ خوي له مخې نومول کيږي،، ټيک نه دی.

ټيک يې: اجسام يا بد نونه يا تنونه د ګډ خوي له مخې ټولګيز کيږي، لکه شيدې، تيل، شړومبې ... او داسې نور، چې د بهيدونکو ټولګې پورې اړه لري يعنې بهيدونکي دي.

د دې بخښنه دې وي، چې د يو بل څه په پيل کې مو موضوع بدليږي، خو دا ټول هغه څه دې چې تراوسه نيمګړي پاتې دي او په داسې څه کې بيا هرډول ستونځې رامنځ ته کيږي.

اوس خپلې اصلي موضوع ته راځم.

ما د يوه ن ج په مضامينوکې دا لاندې ولوستل:

،، ...سيمه کې بدلونونه تر ډېره بريده د امريکا او غير اسلامي متحدينو د ...،،.

او همداسې: ،، تر ډېره بريده داسې ډنډوره شوې...،،.

دلته خو ،، تر ډېره بريده،، ته اړتيا هم نه شته، خو که ليکونکی غواړي دا د ټينګار په توګه وليکي، نو بې له تر،،او ،، بريده،، يوازې ډېر لکلی شي يا ډېر وخت يا ډېر ځله، ډېر واره، چې يو څه ترې پوهيدل کيږي او که بيا هم غواړي بريد په کې ريشي،نو ،، له بريده ډېر،، يې بيا موخه ور دی.

او يا ،، اوياهم تر ډېره بريده سياسي اواقتصادی ... ،،

ګرانو لوستونکو! موږ تل په ،،بريد،، د ،،بريد،، له امله په پوله بريد کوو، پوله د بريد بريد ګرځوو اوبريد يې پرېږدو. خو دا مو د خبرو موضوع نه ده، که پوله وي يا بريد.

موږ دې ،، تر ډېره بريده،، د ويونو يو په بل پسې ليکلو ته خپل پام را ګرځوو، چې ايا داسې يعنې ،، تر ډېره بريد ه،، موخه په ګوته کوې او که نه؟ يا شته ا وکه نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو څوک چې د یو څه سرته رسولو لپاره هلې ځلې کوي، نو تر ممکنه یا شونې بریده یا تر پولې هڅېږي او نه تر ډېره بریده یا تر ډېرې پولې. که یو څوک د یو څه سرته رسولو لپاره ډېر زیار باسي او ربړې وګالي، نو وایي، چې له بریده یا له پولې ډېر یا اخوا او نه تر ډېره بریده. دا په خټه کې دده د توان پوله ده یا پوله باید وي.

لنډ: ،،ترپولې پورې،، یا هم ،،له پولې ډېر،، یا ،،له (تر؟ دا د تر وییکي (زما د ،،پرېپوزېشنونه....،، نامه کتاب کې وګورئ) پولې لر،، لرو.

لاس ته راوړنه: ،،تر ډېره بریده یا تر ډېرې پولې،، د تورو موخه ور سره ایښونه نه ده یا دا نه شته. دلته به د لیکونکي موخه ،،له بریده ډېر،، وي. زه پوهېږم، چې دا زموږ په ژبه کې ورځنی شوی مګر دا باید سم شي.

بیا: تر ډېره بریده یا تر ډېرې پولې: نه شته ځکه، چې پوله یوه ده،نو څنګه ډېرشي.

تر پولې پورې یا د پټید پولې پوربېاو...: دا شته

سم یې لرو:

له بریده یا پولې ډېر.

تر لرې پولې.

له پولې اخوا

تردې نږدې پولې

تر هغې لرې پولې

او داسې نور.

برید که پوله؟

موږ خو په ولس کې پوله لرو، پټې مو پولو رابیل کړې. په زیاتو پوهنو کې یو نوم یو ځل او د یوه څه لپاره کارول کیږي، نو که شمیر پوهنه کې پوله د یو څه لپاره وکارول شي، هغه بیا د بل څه لپاره نه کارول کیږي. په همدې توګه برید. په شمیرپوهنه کې ما لیکلي: د یو وکتور بریدټکی. که زه د لیمیټ لپاره ، چې پوله ده او ما هم همداسې بللې، برید ولیکم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو دلته مي ځان ته هم جنجال پیښ کړ. په همداسي نورو لیکنو کي وایو، چې : .. کي په .. برید وکړ، چې موخه ترې حمله ده. دابه ادیبانو ته ښه برېښي، خو دا پوله یې هغه له پخوا راپاتې ده. زموږ ځنې هیوادوال که هغه نومونه، چې له فارسي ژبې سره ګډ ، په پښتو کوي، دا سمه نه ده، ځکه،چې دا دواړه ژبې یوه ریښه لري اوله دې امله، نو موږ دا ګډ څه فارسي ته نه شو پرېښولی.

له پخوانیو کتابونو څخه ګټه اخستنه اړیینه ده، خو دې ته باید ګوته ونیسو، چې موږ له پخوا څخه په پښتو کې ډېر څه نه لرو، موږ همدا اوس خپلې ژبې ته وده ورکوو او دا په وده کې پوره چټکه ده. زموږ هر شاعر او هر ادیب د هغه وخت له اد یبه او شاعره ښه پوهیږي، چې دا یوه طبیعي پروسه ده او باید همداسي وي هم. که په یوه ټولنه کې راتلونکې له پخواني د مخه نه وي، نو هغه ټولنه بې ودې وي، دا په دې معنا چې راتلونکي باید له پخوانیو په هر څه کې د مخه وي، خو دې ته هم ګوته نیسو، چېځ دا اوسنی وده په پخواني پرمختګ ولاړه ده.

غبرګون:

غبرګ

غواړم، چې د دې لیکنې په دې برخه کې یو وی(لغات) وڅیړم، چې د پښتو خپرونو کې د نورو ویونوپه ځای ناسم او زیات کارول کیږي٠ زه په پښتو کې نوښت ښه بولم، خو دا نوم په دې حالت کې باید هغه ترې جوته کیدونې یا ترې د جوته کیدو موخه جوته کړي٠

غبرګ په هندسه کې :

په هندسه کې دوه کرښې، چې څنګ په څنګ داسې وځغلي، چې سره غوڅې نه کړي او که غواړې، چې ناپای کې سره غوڅوي دا کرښې (خطونه) غبرګې بلل کیږي٠ موږ دا په نورو ژبو پارالل، یا موازي بللي٠

غبرګوني:

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

که دوه کوچنیان د یوه موره په همغه وخت کی پیدا شي غبرګونی وي، چې په پاړسي کی ورته دوګانه وايي ۰ دا کیدی شي په پښتو کې دوه ګوني ، دريې ګوني او داسی نور وبولو ۰

که چیرې څوک یو بل چا ته څه ووايي، نو دا وينا لوريزه وي(طرف لري) یو څه یا یو چا ته مخامخ وي، که بل څوک وغواړي، چی د دې خبرې په هکله څه وايي دا خبره به یا همغه لوريزه وي، چی وايو سپین د زیړ د خبرې په غبرګون کی وويل:

زیړ به یا د سپين خبرې سره غبرګ څه ویلي وي یانی همغه لوريزه به وي او یا به یی د دۀ خبره ورغبرګه کړي وي، چې غبرګه به وي، خو مخامخ لوریزه(په ضد یا که غواړئ برعکس) ۰

که چیری په کوم کور کی پلار څه ووايي او د دۀ ځوي په دی اند نه وي او په مخامخ (ضد) یی څه ووایی نو دا مشر بیا دی کشر ته وایی، چی خبره مه راغبرګه وه۰

که ووايو، چی د سپین د خبرې سره زیړ خبره غبره کړه، یانی دا غبرګه همغه لوريزه ده۰

زه تراوسه په دې نه پوهیږم، غبرګون به هندارونه یا انعکاس وي او که د چا ،څه یا د چا د خبرې په هکله به وي او که څنګه؟

که موخه ترې انعکاس وي، نو انعکاس اړيین نه دی، چی غبرګ دې وي.

کا د ،،غبرګون،، په ځای په ډېره بخښنه ،،ګړنګون،، هم ووايو همدا به ترې و پوهیږو، چ څه له غبرګون پوهیږو.

موږ لرو چې سپین د برګ د خبرو په هکله وويل:....،نوبیا غبرګون ته څه اړتیا ده.

موږوایوچې ژبې سره غبرګې پیدا دي او هغه څه چې په نورو ژبو کې څنګه کارولکیږي، په پښتوکې هم همداسې ده، نوراځی،چې د ،،غبرګون،، په ځای په ،، هکله،،بسیا وکړو.

د لا نورې روښانه ونې له پاره لاندې پوښتنه ځوابوو:

ایا د غبرګون داسې کارونه، چې زموږ ژورنالستان یې کاروي اړینه ده او که نه؟

د ښه لاس ته راوړنې له پاره موږدا د غبرګون کارونه په څو غونډالوکې روښانه کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تکرار به ولري، خو د ښه پوهيدلوله پاره ښه دئ، چې وښايودا د ليکوالان يو ذوق او د ژبې ناسمون دئ او که د ژبې اړتيا.

لومړئ بيلګه:

ترمپ وويل، چې افغانستان کې د سولې له پاره بايد لارې چارې وکتل شي.

د ژورنالستان ليکنه به وي:

غني د ترمپ د خبرو په غرګونکې وويل، چې په افغانستان کې سوله اړينه ده.

يا

غني د ترمپ د خبرو په غرګونکې وويل، چې په افغانستان کې د سولې کيلي د پاکستان سره ده.

سم يې:

غني د ترمپ د خبروپه هکله وويل،چې ....

دويمه بيلګه:

ترمپ وويل، چې د افغانستان جګړه کې د پاکستان ښکيلتيا بايد له پامه ونه غورزولشي.

غني د ترمپ د خبرو په غبرګونکې وويل، چې د جګرې بنستيز مسؤليت د پاکستان په غاړه دئ.

سم يې:

يو: غني د ترمپ د خبروپه هکله وويل، چې ....

دوه: غني د ترمپ د خبروپه په ملاتړ وويل، چې ....

درې: غني د ترمپ د خبروپه مخامخ وويل، چې ....

بيلګه: ،،وسلوالو طالبانو په دې اړه تر اوسه غبرګون نه دی ښوولی.،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غبرګون په ځای که داسې ولیکو: ،، دا چې په دې برید کې ولسي وګړو ته زیان رسیدلی او که نه چاروالکو په دې اړه (په دې هکله، په دې باره (درې ده؟) لا تر اوسه څه نه دي ویلي.،،

دا پورته ویونه لرو، چې هغه بنسټیزه موخه روښانه کوي، نو دې غبرګون یا ګړنګون اویا بل څه باندې ولې خپله ژبه تخریب کړو.

بیا: په هرصورت دا د غبرګون وي کارونه په داسې غونډالو کې ناسم او سم ناسم دی.

سلمه او نه سلنه:

ډېر درانه اسوشیتد پروفیسور لیوال صاحب!

هیله ده، چې زما سلا مونه او نیکې هیلې به ومنې. باور وکړه، چې هیڅ مې زړه نه غواړې ستا له ارزښته ډک وخت ونیسم، خو زما زړه غواړي دا زما لیکني – که څه هم په ن ج ونو کې خواره شوي – تاسو ته هم وښایم، په دې هیله ، چې د وخت د پیداکیدو سره لږ پام ورته راواړوې، خو دومره بیړه مې هم نه ده.

ما د اوبلن په هکله هغه وخت د پښتو نصاب لیکونکو سره هم خبرې وکړې، خو هغوې ته دا اوبلن - بې له کومژبنیزیا سم اندیزدلیله - ښه برېښیده.

د سلنې په هکله هم داسې لږ څه.

یو څه چې یو ځل ناسم ورځني شي، بیايې سمول هم ډېر ستونځمن وي.

دا له لارې وتل زما د پاره زورونه ده. داسې لوستنه چې منځ ته راغلي له اته کاله زیات نه کیږي او کوم یو لیکونکي رامنځ ته کړې، بې له دې چې په کوم دلیل یې ودانه کړې وي. تر اوسه موږ د داسې سلنې سره مخامخ نه وو.

ګرانو لیکوالانو!

دا ۱۰۰ همداسې یو ګڼ یا عدد دی لکه ۱۰۰۰، ۱۲۱، ۲۰۳ یا ۶۸او نه کوم ګڼ د ځانګړو بیلو خویونو سره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه په سلو کې شمیرنه د ۶۸ یا د ۱۲۵گنونو سره هم کیږي، چې بیا یې په اته شپیتم او یا په یوسلو پینځه ویشتم کې شمیرنه بولو. نوله دوي څخه دېرش به بیا هم باید دېرس اته شپیتنه او همداسې دېرش یوسل اوپنځه وېشتنه بولوکه څنګه؟

که دا لاندې

$$\frac{30}{100} = \frac{3}{10} \cong \frac{1}{3}$$

له کيڼ و ښی لور ته: ۳۰ سلنه لولو، نو دا منځ کې هم باید دري لسنه ولولو او همداسې یو درینه.

همداسې

$$\frac{230}{1000} = \frac{23}{100} \cong \frac{2}{10}$$

دلته هم باید دوه سوه دېرش زرنه ،درویشت سلنه اودوه لسنه ولولو او

$$\frac{37}{121} \quad , \quad \frac{5}{21} \quad , \quad \frac{3}{8}$$

په پورته کې هم باید دري اتنه، پنځه یوویشتنه او اوه دېرش یو سل یووېشتنه وویل شي.

که داسې نه وي، نو ګرانو هیوادوالو باور وکړی، چې دا دېرش سلنه نه ده، دا دېرش سلمه ده، لکه دا نور هم - نه نه ده او -مه ده.

ګورو، چې یو ناسم څه ژبې ته ساده ننوځي او ترې را وتل یې بیا پوره ستونځمن کار دی.

که موږ هرڅه لیکو، باید په دلایلو او سم اند ودان وي، یعني نوي څه. یو څه که زموږ لپاره نابلد وي او پرې پوهیدنه باندې یې شک ولرو، هغه دې بیا نه کاروو. داسې ویل کیږي، چې داسې کارونه باید دولتي څلوردیوالی کې وشي، خو ...

<u>**پایونه: یا به ټول - مه په -نه اړوو او یا به د سلمي له پاره له سلني څخه - چي دېره ناسمه، د پیداښت سره تیري، توکلي، بی سم انده اوله لاري وتلي ده او په شنه زور مو منځ ته روړی - تیرېږو.**</u>

<u>**دېرش سلمه او نه دېرشسلنه!**</u>

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، ئ ،، ته اړتیا شته او که په پښتو تپل شوې.

په خواشینۍ باید ووایم، چې زه په ګرامر، چې اسم، فعل،صفت یا ستاین نوم اوکه نور څه شیان دي نه پوهیږم. خو بیا هم ګومانمې دی،چې پهژبهپوهیږم او د ژبلاربسره سمیې کوم.

راځم خپلې موخې ته او هغه دا ،،ئ ،، ده

دا (ئ) په پښتو تپل شوې اوهیله ده، چې ددې د کاروني څخ ځانونه وژغورو.

ولې؟

دا ،، ئ ،، همداسې ویلکیږي، لکه ،، ی ،، نوبیا ولې دا ،، ئ ،،.

ځنې وايي، چې دا یوه د فعل اودا بل د نوم له پاره ده، خود صفت له پاره هم بله په کې نه شته.

دا به منو، چې داسې. پوښتنه موداده، چې ایا په دې نورویيګانو کې داسې نه ده؟ ، هغه په اسم، فعل اوصفت کې نه راځي؟

که راځي،نو د هغوله پاره بیا ولې نورې يیګانې نه لیکل کیږي؟

که داسې محته لاړ شو، نوکومانمې دی، چې موږبه بیا په پښتو کې شل یا څلرویشت یيګانې ولرو.

پښتو به لهستونځو نه ډکوو.

د ډېر درانه استاد غظنفر لیکنې باندې

داکتر ماخان،، میږی،، شینواري د ۲۰۱۲ ز.ک. د مای نهم. بن المان

،، تل تر تله،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما د پورته سرلیک لاندې د Sunday, 05.06.2012, 11:51am (GMT) د استاد غضنفر یوه لیکنه ولوستله او زه یې هم دې ته را وهڅولم، چې له دې املہ خپل اند، د ګرانو لوستونکو سره ګډ کړم.

زه ژبپوه نه یم، خو بیا هم زما په اند په ژبه پوه یم. زه په ګرامر، چې قید، ضمیر او داسې نور څه دی؟ نه پوهیږم، خو لیکنه ، زما په اند، د ژبلیک - او وینې دود سره سمه کوم. پوهیږو، چې ګرامر له ژبې راوستل شوی یا په ژبه شته قوانین د ګرامر له لارې روښانه کیږي او نومول یا بلل کیږي.

زما موخه دا نه ده، چې څه لیکم ، دا دې سم وي یعنې دا دې سم اندیز(منطقي) وي ، خو په یوه څه خبرې اترې پخپله یو ښه څه منځ ته راولي او اندونه سره نږدې کوي. زه له ډیرو کلونو راپه دې خوا د ژباړې سره لاس او ګریوان یم، نو داسې لیکنې سرې څه نا څه د ژبو د لارو یا اصولو سره بلدوي او دا د ژباړې څرنګوالی هم سرې ته لا روښانه کوي. ما چې په لیکنو کې د ،، تر ،، وی یا لغات ولید، نو زړه مې شو، چې په ،، تر،، څه ولیکم. له دې املہ د استاد غضنفر څخه ډېره مننه، چې د ،، تل تر تله،، له املہ یې دې لیکنې ته راوه هڅولم.

ما د ،، تر،، په هکله لیکنه کړې، نور څه پرې نه لیکم(زما د پرېپوزیشنونو کتاب په کتابتون کوم کې کتل کیدی شي)، راځم دې خپلې موخې ته.

راځئ چې د ا د ،، تر ،، ترن وی یا پرېپوزېشن بیا هم وڅیړو، چې څنګه کارول کیږي. ،،تر،، چې کاروو، نو دا به په اړینه توګه یوه پوله لري که دا د اوږدوالي واټن یا د.وخت واټن یا همداسې د ځای واټن پوله. یا د یو بل څه یا بل کوم یوون(واحد) وا ټن پوله وي.

یعنې دا څه؟

موږ وایو: له کابله تر جلالاباده. دا که پوره ولیکو، نو داسې به وي: له کابل څخه تر جلالاباد پورې. یعنې کابل پیل دی او جلالاباد پای یا پوله ده.

پوښتنه مو هم همداسې ده.

پوښتنه: دا سرک له کومه ځایه (څخه) تر کومه ځایه (پورې) پوښ دی؟

دا سرک له هسکې مینې تر چونۍ (پورې) پوښ دی.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورو تر کومه ځایه یوه پوله ټاکل دي او ،،پورې،، هم پوله په ګوته کوي.

که ووایو: زه هسکې مینې ته خم او سپینګل له ما وپوښتي، چې ته هلته تر کومې ورځې پاتیږې؟

که زه ورته ووایم، چې تر شپږم(پنجشنبې) پورې، نو دلته هم کومه ورځ د پولې پوښتنه ده او ځوا ب يې هم پوله ده ....

که ووايو: د سپینګل کورنی له لمسي تر نیکه زړور کسان دي يعني له لمسي څخه نیولې تر نیکه پورې زړور خلک وو یا دي، نو ګورو ، چې نیکه پوله ده (تر نیکه پورې؟؟؟؟).

اوس راځو ،، تر تله،، ، ،، تل تر تل،، او ،، د تل لپاره،، ته. دا ټول په هغه خپل اړوند ځای کې ټیک دي او باید هم همداسې وي.

دلته هم دا يواځې په جملو روښانه کوو.

،،د... لپاره،،: زه د لسو ورځو لپاره کابل ته ځم. زه د تل لپاره په المان کې پاتیږم يعنې د ژوند ترپای.

ګورو چې دلته هم ،،تر،، بیا پوله په ګوته کوي. زه په یوه وخت کې د تل لپاره له دې نړۍ ځم.

ترتله: زه دا اند لرم او زه به تر تل پورې (او هغه بل يې ،، د تل لپاره) په دې اند پاتې شم.

زه نن کابل ته ځم او هلته د جون تر ۱۴ پورې پاتیږي. ... هلته تر ... پاتیږم. د درې ټکو په ځای که تل راوړو، نو هم ټیک دی.

رحمان با با وايي: ،، تل تر تله برقرار دی رب زما،،

يعنې رب له تل څخه برقرار دی او تر تله پورې برقرار دی.

استاد غظنفر لیکي:
،،که څوک د متوفي په اړه ولیکي چې : هغه له موږ د تل لپاره لاړ ؛ دلته يې نه (تل) او نه هغه د کلاسیکو اثارو عبارتونه معادل دي. ځینې خلک (د تل په مخه) عبارت

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

استعمالوي چې شايد (د تل لپاره) تر ګردو نږدې معادل وي. موږ ويلای شو چې : هغه له موږ د تل په مخه لاړ.

(تل) ډېره لنډه، يوه سيلابي کلمه ده خو د ابديت لويه معنا پکې نغښتې ده. په همدې وجه ډېر ځله ليکونکي د هغې ترمعنوي (ماخان: د معنوي اثر لاندې ...)اثر لاندې راشي او يو څه نور توري ورسره زيات کړي چې په صورت کې يې هم د محتوا قوت پيدا شي.
پخوانو چې (تر تله) جمع کړی او (تر تلو) يې بللی دی، يا يې د (تر تله) په ځای (تل تر تله) راوړی دی، وجه يې همدا د ټينګار غوښتنه ده.،،

هر څه چې پيل لري، هغه پای لري او همداسې هرڅه چې پای لري هغه پيل هم لري.

دا داسې کيدی شي چې ورسره ونه ويل شي، خو همداسې ده، لکه: زه تر... دلته پاتې يم، نو ګورو، چې دايو پيل لري. که ووايو، چې تر تله، نودا به هم يو پيل ولري، چې ددې له پاره بيا رحمان بابا ليکي: ،،تل تر تله،،

زموږژبپوهان، چې ما يې په هکله له څوتنو اوغوره تنوسره خبرې کړي، هغوي هم د استاد غظنفر په اند دي، خوزما په اند دا زموږد سم اند سره سر نه لږوي، چې د پای سره پيل بايد مل وي، ګه ور سره وويل شي اوکه نه او همداسې په څټ.

که د چا ژوندواپن غواړووليکو، نودا داسې ليکو:

سپين د ژوند واتن: له پنځم د ورې ۱۳۴۰ څخه تر اتم د جوزا ۱۳۸۰ پورې

دا پورته کړی شوبې له ،، له،، هم وليکو:

پنځم د ورې ۱۳۴۰ تر اتم د جوزا ۱۳۸۰

موږکړی شو، چې همداسې وليکو: تل تر تله. دلته مو هغه ټاکلی وخت په ګوته نه کړ، خو هغه ورسره شته او دا وخت ،، تل،، دئ.

نو د رحمان بابا د شعر موخه هم له تل څخه دئ او هغه تر تله پورې دی.

لنډ : له تل څخه برقراردئ رب زما او ترتله برقراردئ رب زما.

تل تر تله برقرار دئ رب زما.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: كه پای يې تل وي، نو پيل به يې هم تل وي يا په څټ: چې پيل يې تل دی،نوپای يې هم تل دی.

لنډ: رب تل شته او تل به وي. يا

رب له تل څخه تر تله برقرار دی.

دريمه برخه

په نورو ژبو کې شته اوپښتو انډول يې

په دې برخه کې ځنې ورځني څه، چې په نوروژبو شته او موږ يې لا تراوسه انډول نه دی پيدا کړي.

زه خو په دې انديم، چې زه څه ليکم، هغه دې هرومروسم وي، ځکه چې زه د همدومره ليکنې د فکرتوان لرم. زما په اند زه هڅيدلی يم، چې څه ليکم، په هغې سره پوهيږو.

ژبې سوچه کيدی نه شي، خوزه هم هغه ويونه کاروم، چې تراوسه د پښتو د خوب کټ لاندې پراته وي، خوهغه ماته سم برېښي، ځکه داسې نه دي، لکه بهيدونکي، چې په پوره نسمه توکه اوبلن وبولم اويا ستاندارد ته کچه ووايم.

زما د ليکنو په هکله ستاسود کړنو او مخامخکړنو (دا بيا د دې وی يعنې ،،مخامخکړنو،، د لومړي ځل له پاره کارونه ده، خو موخه ترې پوهيدل کيږي) هيله هم لرم.

زه ستاسومخامخکړنو ته درناوی لرم اوخپلې کړنې به ورسره هرومروسموم.

لنډ: څه مودې پيداښتې نومونو ته بايد په پښتوکې انډول ولرو اودا لرو، د لږو ځانګړنو سره:

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه نومونه نه جوړوم. زه کوم د بلې ژبې وى، چې کاروم، هغې ته په پښتو کې اندول لټوم او دا تل د زياتوله پاره لرو. زه نومونه نه پيدا کوم، زه هغه لرلي نومونه ګرانولوستونکو ته مخکې ږدم.

ځنې ليکوالان وايي،چې دې د ...ژبې وى ... ته څه ووايو؟

دا بايد وڅيړو، چې هغه وى يې پيدا کړو، لکه، چې زموږ د ليک لوست ژبه کې زموږمشرانود مايع له پاره خپل اندول نوم نه وو کارولى، نودا يې ورته غوښتل پيدا کړي، خو اندول يې پيدانه کړ او ناسم اندول يې ورته وټاکه.

دا ولې؟

دا ځکه چې دوى دې ته فکر نه وو کړى اويا يې فکرنه شوکولى، چې مايع څه شى دئ.

دوي دې ته پام نه دئ کړى، چې مايع يو خوي دئ او دا خوي د تنونو يا شيانو يوټولګى جوړوي يعنې ټول هغه څه ته مايع وايي، چې بهيږي، دا دى، بې له دې چې نورمخ ته ولاړ شو، د مايع اندول پښتو مو وکاراوه يعنې بيهدونکي.

پوهنيز نومونه:

په پوهنه کې نومونه - په ځانګړې توګه شميرپوهنه او ځمککچپوهنه کې - يواځني دي يا يويواځني دي، دا په دې مانا چې هر نوم يوه او ټيک يوه څيره په ګوته کوي او هره څيره يو او ټيک يو نوم لري. نومونه څوک په خوښه – چې څه يې زړه غواړي - نه شي ټالکل.

بيلګه: مستطيل ته به نو په پښتوڅه ووايو؟
په مستطيل نه پوهيدم، نودابه په بله ژبه کې ګورم. انګريزي اوالماني کې ورته rectangle and Rechteck وايې، نو له دې امله په پښتو کې – که دا سم وژباړو او دا چې څيرې دي، نو له دې امله ښځينه نومونه دي – ولاړګوډئ او يا کټمټ ولاړکونجئ بلل کيږي، چې هرڅه ترې پوهيدل کيږي اوبل نوم ورته نه ټاکل کيږي يا نه ټاکل کيدى شي. دا چې سخت، نابلد او يا بل څه ډول دئ، دا کوم بنديز نه دئ، دا همداسې دئ اوبس.

ايا هغه څه چې په نوروژبوکې شته زموږ په ژبه کې هم اندول لري؟

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

هو.
نو ولې موږ ځنو شیانو یا ویونو ته په پښتو کې نومونه نه لرو؟
دا ځکه چې موږ په نوروژبویا نه پوهیږو او یا مو پام ورته نشته یا یې له پامه غورځوو.

هغه نومونه اوخویونه،چې په پښتوکې تراوسه ورته د چا نه وي پام شوی، نو زموږ پښتانه پیداښتي ده، چې هغو ته نومونه پیداکړي، خو ستونځه په دې دوي ورته نوم پیداکوي اودا سمه نه ده،ځکه چې پهکې تیروځي.
د هر څه له پاره، چې په بله ژبه کې نوم وي، نوپه پښتوکې هم ورته انډول شته، خودا چې موږ په نورو ژبونه پوهیږواویا زیات وخت دا نومونه له هغه چاپښولکیږي، چې په کومه دباندنۍ ژبه نه پوهیږي، چې له هغې څخه یې راواخلي اوکه غواړي، راوژباړي او یا لږتر لږه له هغه چا وپوښتي اوخبرې ته یې غوږکیږدي، چې په یوه دباندنۍ ژبه پوهیږي.

Reflexionانعکاس یا(بیرته) راګرځیدنه

ازانګه (انګیزه، انګازه): زما په اند به دا ،، د ازانګې به موخه ترې همغه د عربي ژبې انعکاس وي، چې په خلکو کې یې انعکاس ښه وي، یعنې دلته به ازانګه د انعکاس لپاره کارول شوې وي. دا ځکه وایم، چې داسې یو څه مې زموږد خورا درانه لیکوال ژورنالست، څیرونکي ښاغلي رفیع څخه اوریدلي(خداي(ج) دې وکړې چې دا مې ناسمي نه وي کړي او کومه ناسم پوهیدنه زما لخوا دلته نه وي رامنځ ته شوي، زه مخ له مخه د ښاغلي پوه څیرونکي رفیع صاحب څخه ډېره بخښنه غواړم ، په هر صورت زموږ د خبرو اترو موخه دا ،، ازانګه،، ده.

راځئ، چې له هر څه د مخه (د هرڅه له مخه مې لیکلی وو، خو د دې لیکنې سره مې له هر څه د مخه کړ) په انعکاس ځانونه وپوهو، د زبپوهنې او فزیکي لار(قانون) له مخې.

که موږله کوټې په رڼا ورځ راووځو، نود لمر وړانګې چې په رڼه برېښنده شیانو ولویږي، هغه بیرته راګرځي اوسترګې موبرېښوي. کوږ هلته په کلي کې نه وایو، د لمرانعکاس یا رفلکشن مو سترګې راوبرېښولې، موږ وایو، چې د لمر رڼا بیرته راوګزیده او زموږ سترګې یې وبرېښولې. دا په دې مانا، چې دا رڼا په یو شي ، چې بیا روڼ برېښي لویږي اوبیا بیرته راګرځي. دا بیا په دې مانا چې موږ نو د انعکاس او یا رفلکشن له پاره بیرته راګرځیدنه لرو، همداسې که غونډوسکه په دیوال وولو،هغه هم راګرځي، یا غږپه کوم

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځای کې وکړو، چې هغه بیرته راګرځي. موږ اوس دا تر ځیرنی (دا ،، تر،، مې دلته ناسم ولیکه . سم یې د ځیرنې اونه تر ځیرنې) لاندې نیسو.

نو انعکاس د بیرته راګرځیدنې یا راګرځیدنې لپاره -چې انګریزي یا نوره هم ښه لاتین یې reflexion دی - کارول شوی.

ترهغې، چې زما فکر رسیږي د عربي وی یا لغات ،،انعکاس،، په پښتو کې د درې څه یا ددرې ډولونو لپاره کارول شوی:

که یو څه په هنداره کې بیرته راګرځول کیږي یا راګرځول کیږي (دلته بیرته راګرځول او راګرځولو لپاره زما موخه همغه راګرځول یا راګرځیدل دي، موږ ورسره بیرته وایو، خو زه یې اړین نه بولم. دا به راګرځول وبولو) داهم ا نعکاس بولو.

که په غره کې غږ وکړو او هغه بیرته واورو یعنې راوګرځي، دا هم انعکاس دی، همداسې که یو څه په ولس کې وشي، که ښه وي یا بد دا په خلکو کې خوریږي، چې دا هم انعکاس بلل شوی.

لنډ: انعکاس په هنداره کې، انعکاس په غره کې د یوه څه د غږ انعکاس په ولس کې د یوه څه یا یوې شوې وینا انعکاس.

دا درې نومونې په ټولو ژبو کې په بیلو بیلو نومونو یادیږي. هغه څه چې هنداره کې بیرته راګرځي په الماني کې ورته ،،شپیګلونګ Die Spiegelung،، وایي او دې نورو دوه وو ته اېښو یا اېکو(اکو) Echoوایي، چې لاتین دی موږ په پښتو کې هم د اسې نومونې لرو.

د اخرو دوه وو لپاره انګازه یا انګیزه(؟) کاروو، چې له دې امله پخپله هغه دعربي انعکاس دی او ازانګې یا بل څه نومونې ته اړتیا نه شته او په غره کې د غږ خوریدا هم انګازه یا انګیزه ده، یعنې خورشوی، چې موږ ورته انګی ویله او غږ به مو وکړ، چې انګی انګی یو غږ بل هم راوکړه.

که په هنداره کې یو څه یا یوه ځیره (بیرته) راګرځي، نو هغه څه باید ونومو، د عربي انعکاس په ځای. دا په هنداره کې یوه ځیره چې (بیرته) راګرځي، وایو چې دا ځیره هنداره کیږي. دا چې دا ځیره هنداره کیږي، نو دا خو له هندارونې(هنداره کونې) بل څه نه دي، یعنې دا په هنداره یا اینه کې انعکاس هندارونه یا اینونه بولو(هغه ستاسو خوښه هنداره

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوم مو ښه راځي یا پښتو دی او که اینه). یعني دې انعکاس ته هندارونه یا اینونه وایو. دا د پښتو ګرامر په بنسټ سم دی

نو ګرانو لوستونکو!

ګورو چې د ازانګه په پښتو کې کومه تړې بله پوهیدنه نه لري، یعني ازانګه هم دا موږ دلته بللې ا نګازه یا انګیزه(؟) ده، چې په خلکو کې خوریږي، خو که غواړی، دا ازانګه وبولی همخوښه مو، کیدی شي.

،،اېکو یا اېښو یا انګازه یا انګیزه منځ ته راځي، که د غږڅپې داسې په زواک یا قوي وځنډیږي، چې سړی دا غږ بیل بیل د اوریدلاس ته راوړني یا ـنتیجې که غواړې د اوریدپایلې په توګه واخستلی یا احساس کړی شي. سره راتول یا سره یوځای شوې concentrate رفلکشنونه یا دا بیرته راګرځیدنې(چې عربي کې ورته انعکاس وایي(شاید، زه په عربي نه پوهیږم)) د اکو یا انګازې یا انګیزې په څیر اوریدل کیږي. د اکو وی یا لغات د یوناني Ηχώ ʹ څخه راغلی یا رانیول شوی دی.،،

که دا په هلمند کې شوې غونډې غږ خلکو ته ورسیږي، نو په خلګو کې خوریدا یې همداسې په پرلپسې ډول منځ ته راځي، چې دا هم همغه د غږه په څیر خپله انګیزه په خلکو کې خوروي. له دې امله دا هم انګیزه یا انګازه ده او که ازانګه یې بولی، هم خوښه مو.

لنډ بیا:

لومړی: په په هنداره کې د یوه څه بیرته راګرځیدنه هندارونه بولو او

دویم: په غږه کې د غږ بیرته راګرځیدنه انګیزه،انګازه یا ازانګه بولو اوبیا همداسې

دریم: د یوه سیاسي کس وینا، چې اغیز یې د خلکو لهخوا بیرته راګرځي،هغه هم انګازه، انګیزه یا انګازه ده.

جفت او طاق ته په پښتوڅه وایي؟

پوښتنه. ایا موږ پښتو کې د جفت له پاره په دې ورځنۍ ژبه کې انډول وی لرو او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هو: هغه څه، چې دوه کیدی شي، هغې ته عربي جفت وايي، چې پښتو انډول يې جوړه دی.

پيژند: هغه ګڼونه، چې په دوه وېشل کيږي، جوړه ګڼونه دي.

هغه ګڼونه، چې په دوه پوره نه وېشلکيږي، ناجوړه ګڼونه دي.

لومړی:

ايوه يا ييوه چې څوک کوي او يو غويا (غوايی) ولري، نو جوړه ورته پيدا کوي. دا د غويانو جوړه ده، چې بيا سره دا جوړه ځغلي. څوک چې بوټان اخلي، نو د دباندنی اغيزو پرته به جوړه بوټان اخلي. او که په ټاکنو کې سره برابر ځغلي، نو همغه د ييوې او يا ايوې د غويانو په څير به دا يوه جوړه وي، چې دا جوړه بيا جوړه سره ځغلي. نه ليکو، چې غبرګ سره ځغلي، ځکه چې که جوړه نه وي هم غبرګ کيدی شي او يا غبرګ دي،، ځکه چې ګډ ووټونه يا رايي به نه لري، چې يو بل غوڅ کړي.

که يوه نجلی او هلک داسې لړپه خوي کې سره نږدې وي، نوکيدی شي چې ووايو: دوي به يوه ښه جوړه وي.

دويم:

د جوړه مخامخ څه بولو؟

عربي يې طاق دی، هغه چې جوړه نه وي يعنې ناجوړه وي، نو ګوروچې پښتو بلل يې ،، ناجوړه،، دی.

راځوشميرپوهنې ته

ګڼونه : هغه پيداښتي ګڼونه چې په دوه پوره وېشل کيږي، هغو ته جوړه ګڼونه وايو او هغه پيداښتي ګڼونه، چې په دوه پوره نه وېشل کيږي، هغوي ته ناجوړه ګڼونه وايو. ګوره زه ورسره دلته پوره نه ليکم، ځکه چې اړتيا ورته نه شته. پيداښتي ګڼو چې په پيداښتي ګڼ وېشل کيږي او لاس ته راوړنه يې پيداښتي ګڼ وي، نو،، پوره،، ته يې هرومرو اړتيا نه پيښيږي.

جوړه ګڼونه: ۴ و۱۶، ۲۸ ...

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناجوړه ګنونه: ۱۳،۱۵، ۲۷ ....

ستونځوبی

یو پوهان را څخه وپوښتل، چې د ستونځوحل ته څه وايي؟
ما ورته وويل، چې ستونځوبی.
دا نوولي؟

اوس دې نړۍ په هراړخيزه پوهنو کې دومره وده کړې، که څوک، چې څیړنې کوي اوپه داسې پرمختتلې ژبه وپوهيږي،نو د هر څه له پاره په پښتو کې هم هغه اړوندوي پيداکولی شي.
لرو: ملګوبي، چې انګرېزي يې salt solution دی.
لنډ: زه به د خوي له مخې لکه پورته د ،،اوروبي،، په ځای، چې له اورغورځونې منځ ته راځي يا پايله ده، اوربهيدنه، اوربهيدونکي... وبولم. په مننه

محلول ملحي saltzlösung
حل lösung ، solution

مخامخکړنه (عکس العمل):
دا مې همدااوس فکر ته راغی، چې د يوچا د کړنې سره چې څوک غواړې مخامخوالی وښايي، نودا به هرومروزما په اند مخامخکړنه وي.
که غواړئ، نو د همغه ،،عکس العمل،، سره پاتې کيږو.

په ورځني ژوند کې ، چې ورسره مخامخ کيږو

څنګه يې بولی؟
له الماني څخه ژباړه يې
۱ - پلنې د ربړ پټۍ، چې له ژورې سکاره راپورته کوي:
۲ – په مغازو کې چې تل ګرځي اوشيان له يوه ځای څخه بل ځای ته وړي.
۱ – وړونپټۍ: يعنې يوڅه له کښته پورته وړي.
۲ ـ بهيدنپټۍ: دا تل روانه پټۍ ده، له دې امله بهيږي يعنې بهيدنپټۍ.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتوکې د زیاتو ویونو له پاره انډولنه شته یا موږ(زه) نه پرې پوهیږم لکه

معنی:

د عربي ،،معنی،، له پاره موږ پښتو نه لرو، نو که پښتو یې ،،مانا،، ولیکو، دا به منو.

همداسې د قطب له پاره هم پښتو انډول نه شته.

داسې ویونه هم باید چې څنګه وي خپلې ژبې ته راواخلو، لکه چې رانیولي مو دي، که لیکندودیې د ځنوله پاره بدل شي،دا په ټولو ژبوکې ورځنی دی.

د بلې ژبې هر څه یا هر وی له پاره، انډول لرو، خودا باید پوهنیز ولټول شي.

داسې خو ما فکرنه کاوه،چې شمیرپوهنه دې داسې سمه په پښتوشي، خودا چې دا نومونه او ویونه ټول پیداښتي دي، نوزموږژبه هم دا ویونه لري اودا به یواځني وي، دا په دې مانا،چې هر شمیرپوهنیز یا هندسي څه پښتو انډول هم لري.

خوباید په دې اند نه و اوسو، چې ژبه دې سوچه کړو.که زما لیکنې وګورۍ، سمې په پښتودي، خودا موږله پیداښته لرو، نوي مې منځ ته څه نه دي راوړي اوداسې باید ونه شي، ومو کتل، چې څوک په خپله خوښه یوڅه یا یو وی په پښتو کوي، په هغې کې ناسمونونه راځي.

ګرانو هیوادوالو!

موږ پوهیږو، چې پښتو په دولتي څلوردیوالي کې یوه ډیره پخوانۍ نوي، نږدې شپیته کلنه ژبه ده، نو له دې امله یې علمي کول او د ځنو ویو په پښتو کول یا ورته پښتو پیدا کول هم ستونځمن دي. له یوې خوا موږ چې څه زده کړي یعني زموږ ټوله زده کړه هغه په پښتو نه ده او له بلې ژبې مو را اخستې او له بلې خوا په دا بله ژبه مو چې څه زده کړي، هغې هم ډېر ویونو(لغات له عربي رانیولی)، چې موږ یې له دې امله د ډېل ستونځو سره مخامخ کړي یو. زموږ دا نږدې شپیته کاله مخکنیو په پښتو لیکونکو، څه له فارسي رانیولي، هغه په فارسي کې د عربي ویونه یې هم ورسره شاید (یاممکن) کتمټ رااخستلي وي. بله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه دا هم ده، چې هغه عربي نومونه چې موږ يې د پښتو نومونو لپاره کاروو، ايا دا سم دي او که څنګه؟

دا هم بله پوښتنه ده، چې بايد پام ورته وشي.

ايا موږ پيداښتي پوهنې په پښتو ليکلی يا پښتوکولی شو؟

په دې هکله اوږدې خبرې نه کوم، لنډ يوڅوبيلګې له تاسوسره شريکوم.

مشبوع به نوڅه وبولو؟

نه پوهيږم، چې له فزيک ، کيمياوکه له بيلوژي به وي،خوداسې مولوستلي:

-- محلول چې نور مواد ځان کې نه شي حل کولی، مشبوع بلل کيږي.

يو څوک چې ډېرخوراک وکړي هم ورته وايي، چې مشبوع شوی اوميږي، چې ډېر واښه وخوري. نو وايو چې ميږه ټنډه شوې .

يو څوک چې نوره مړی نه شي خوړلی، خوموړوي او همداسې نورژوي مړيږي.

کوچنيانو ته هم چې موردېر خواړه ورکړي، راګرځوي يې.

په همدې توګه مو محلول يا حل ،،اوبی،، بللی، نومشبوع ته به څه ووايو؟

لکه چې ژوي مړيږي، خو همداسې يو اوبی هم مړيږي.

داسې وايو: هغه اوبی چې نورڅه ځان کې نه شي اوبی (دا ګوره اوبه کولی نه بولو) کولی موړ وي.

مشبوع = موړ

بيا وايم، چې دا بل ډول نه شي بلل کيدی، دا په دې مانا، چې نومونه به نه جوړوو، هغه خپل نومونه به رابرسيره کوو يا له کټلاندې څخه راباسو.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

له شمیرپوهنې څخه یوه بیلګه:

ما خو ټوله شمیرپوهنه په پښتو لیکې، خو بیا به هم یوه بیلګه له تاسو سره ګډه کړم:

دایره، چې د دایرې د منځني یوه لړه برخه قوس بولو او وتر او قطر لرو.

په پښتو یې:

ګردی (موړیې په هسکه مینه کې ګردی بولو)، هغه وړه د ګردي د کړې برخې ته ،، لینده،، وایو.

دایره = ګردی

قوس = لینده

وتر : هغه کرښه ده، چې له ګردی یوه ټوټه بیلوي، نو دا له دپامله ټوه وونی (ټوټوونی) بولو(بولوېې نه،دا ټوټوونی دي).

وتر = ټوټوونی

ټوټه: د ګردی هغه هواره، چې ده چې د لیندې او ټوټوونې په منځ کې پرته ده (زه ګوری ،، ترمنخ او،، په منځ نې،، نه لیکم)، دا چې ولې؟

دا منځ پربپوزېشن دی او منځتکی نه په ګوته کوي اود ،، تر،، لیکنه خو یې سوچه بوچه ناسمه ده. په دېه هکله دې زما د پربپوزېشنونوکتاب و کتل شي.

قطعه = (ګردی) ټوټه

نیمی: هغه کرښه چې ګردی نیمی نو دا به نیموونې نه وي؟

قطر = نیمی (اړیین ده چې کرښه ورسره یاده، پوهیږو، چې دا کرښه ده.

ګردی برخه: دا د ګردی برخه ده، چې د دوه وړانګو او ګردی لیندې منځ کې پرته ده.

قطاع = ګردی برخه

وړانګه خوشعاع ده.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

له فزيک څخه

سيم يا څه، چي برېښنا وړي، نو هغې ته هرومرو ،، (برېښنا) وړونې دي او له دې امله يې برېښنا وړونې يا وړوني بولو

دا د ښوونځي د فزيک نږدې ستره برخه مې پښتو ته را اړولې. په دې هکله مې ليکنې کتلی شی.

دا د ګرانو لوستونکو له پاره يو څه وړاندې کيږي، چې کتل او اندونه سره يو کول نه، سره نږدې کول يې زما هيله ده او نه بل څه.

نومونه يا ويونه بايد پيدا نه شي. هر څه چې په پيداښتي توګه په بله ژبه کې شته، په پښتوکې هم شته.

دوه پوښتنې دي:

لومړی: يو څه ته په پښتو نوم اېښول (دا به د خبرو وي)

دويم: د يوه څه په مانا ځان پوهول (دا بايد وي)

نو که د دې ويونو مانا وليکويعنې مخکتاب، نړيوال جال، ملفون، شميرونی،دا به اړيين وي. دا چې ښنګه يې وبولو، دا بايد په پام نيولشوي وي،چې تخريب په کی نه وي.

بيلګې: بهيدونکوته اوبلن ويل، د سلمې په ځای سلنه ،ستاندارد يا معيار، سطحې، ليول، نيوو په ځای د کچې کارول، چې دا ټول ډېرناسم دي.

خلورمه برخه

د ژباړې له پاره يوه ننوتنه

دا برخه ځکه دلته په ورزياتوم، ځکه دا هم مرسته کوي، چې ښنګه ويونه يا ليکنې په پښتو موخه ورې وژباړو. په ژباړه کې غوره دي، چې ويونو انډول بللو ته پام وکړو.

سريزه:

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ هیواد یو وروسته پاتې هیواد دی. د کتابونو له مخې هم کمزوري دی. خپل پوهنیز څه نه لرو، نو د نورو پوهنیزو لیکنو او ادبیاتو ته اړکیږو یا اړ یو.

ما په پښتو ژبه کې د ژباړې په هکله داسې ډېر څه نه دي لوستي، نو ګومان مې دی، چې ډېر اړخیزه لیکنه (ځیرنه راته لږ درنه ښکاري، له دې امله یې ځیرنه نه لیکم) به هم بده نه وي.

زه خپله د ژباړې سره پوره یعنې لږ تر لږه له 1998 کاله راپه دې خوا هره ورځ سر او کا رلرم، له دې امله مې هم په دې کې په هراړخیز ډول فکر کړی، چې د ګرانو لوستونکو سره یې شریکول اړیین بولم. دا به د هغه چا له پاره پوره مرسته وکړي، چې غواړي ژباړو ته ځان چمتوکړي.

له بلې خوا مو په دولتي ځلوردیوالی کې ژبه ځوانه ده، نو که د ژباړې اړوند هرڅومره ډېر یا هراړخیز څه ولیکل شي، نامناسب به نه وي. دا چې زما رېښه شمیرپوهنه ده، نو پیداښتي یاطبیعي ده، چې په دې اړخ به ډېر زور اچول شوی وي او دا راته پوره اړین هم برېښي.

ژباړې ته څه اړتیا شته؟

دنړۍ هراړخیزه وده د نړۍ هیوادونه او قومونه سره نږدې کوي، په منځونو کې یې تجارتي او هم پوهنیزې اړیکې زیاتیږي. د هیوادونو په منځ کې د راکړوورکړو اړیکې زیاتې شوې، نو د تجارت په اړخ کې د تولید د رد او بدل له امله باید د تولیداتو په هکله معلومات یو له بل سره په اړونده ژبو ډېر شي، نو له دې امله ژباړې ته پوره اړتیا پیښیږي.

دانه تنها تجارتي اړیکو کې داسې ده دا په پوهنیزه اړخونو کې هم همداسې ده. په مختلفو هیوادونو کې د پوهنې د مختلفو اړخونو وده مختلفه ده، چې د یوې ژبې څخه و بلې ژبې ته یې اړونه په هر هیواد او هره ژبه کې اړیینه کیږي.

افغانانو په ځانګړې توګه پښتنو ته خو د ژباړې اړتیا بیخي زیاته ده او دا له دې امله، چې موږ په خپله ژبه هیڅ نه لرو، ژبه مو ځوانه ده . له یوې خوا یې وده نه ده کړې او

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهنيز ترې رانيوني له پاره څه نه لرو او له بلې خوا مو دا څه چې رانيولي، هغه هم د پرمختتلو ژبو څخه نه دي.

موږ چې څه لرو هغه مو زيات له فارسي رانيولي، چې له يوې خوا په فارسي کې هم په دې هکله ستونځي شته او له بلې خوا مو دا څه چې رااخستي همغه زيات يې په خپله د فارسي نه دي، چې هغوي يې دا زيات له عربي رانيولي په ځانګړي توګه نومونه او خويونه.

د پښتو پوهنيزې لاس ته راوړنې د کومه شوي؟

دا چې هيوادوالو مو د څلوېښت کالو را په دې خوا په جنګ کې تير کړي، نو هراړخيزه د تباهۍ او نابودۍ سره لاس وګريوان يو، نو له دې امله په پوهنيزه اړخ کې کومه لاس ته راوړنه نه شو لرلی. هغه پخوا يا دمخه مو هم د ژبې له مخې کومه وده نه وه.

دا چې موږ ټولې پوهنې له نورو ژبو يعنې فارسي او کله کله له عربي رانيولي، نو نومونه اوخويونه مو کټمټ رااخستي او راته داسې معما غوندې برېښي. که دا نومونه بيا په پښتو کوې، دا بيا يوه معما ده، چې د ډېر عمر خاوندان يې درسره نه مني، دا په ځانګړې توګه په تخنيکي پوهنوکې. ما د علومو اکادمي د شميرپوهنې او فزيک په څانګه کې و پوښتل، چې د،، کري،، معنا په پښتو څه ده، يا کره څه شي دی، نو ټولو ويل، چې لکه د ځمکي کره. يوه ورځ يو ملا راغی، لږ داسې په عربي راته پوه برېښيده. ما د کرې د معنا ترې وپوښتل، هغه سملاسي وويل، چې غونډوسکه يا توپ. که ګوګل ته فوټبال په انګرېزي ورکړی، نو کرته القدم معنا درکوي، خو که په ښوونځي کې ښوونکو ته هم دا ووايې لمړی درپورې خاندي او بيا درته وايي، چې موږ د کرې سره بلد يو. دوي يې درسره نه مني، ځکه چې دوی ته غوندوسکه يو بې معنا څه برېښي او فکر کوي، چې کره خو يو غټ څه بايد وي، نو غونډوسکه په شميرپوهنه کې څه غواړي.

که شميرپوهنې ته يو ځغلند پام وکړو، وبه ګورو، چې پښتو په کې خورا کمه ليدل کيږي.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ له عدد، جمعي تفريق نيولي تر خط او داېرې پورې ټول داسې دپښتو نومونه نه دي راوړي يا نه دي کارولي، که څه هم دا نومونه په پښتو کې همغه له پيداښته لرو.

د ژباړې لاندې څه پوهيږو؟

په ژبپوهنه کې د ژباړې لاندې سرې له يوې خوا (ليکل شوي) کره شوي ليکنه له وتونژبې (ترې ژباړ ژبې) په يوه موخه ژبه (پرې ژباړژبې) اړول يا ښه يې ژباړل دي، دا ژباړه يا ترجمه بلل کيږي له بلې خوا د دې لاندې سرې د دې کړنې يا کار نتيجه پوهيږو.

ژباړې د ژباړې له پاره دومره وخت نه لري چې هر لغات په دکشنري کې بيا بيا وګوري او د يوې بلې ژبې سره يې پرتله کړي شي.

زه چې کله د يوه لغات په ژباړه کې ستونځې وګورم، نو بيا يې د بلې ژبې سره پرتله کوم، که د بلې ژبې سره زياته بلدتيا هم ونه لرم، خو هغې موخې ته په کې رسيدی شم.

ژباړې کې يو څه چې له وتونژبې څخه وموخه ژبې ته اړولکيږي، نه دا چې خونديونه او موخه يې په موخه ژبه بايد بيرته ورکړل شي، بلکه د موخه ژبې د خلکو کلتور او کړو وړوته هم په کې پام بايد شتون ولري. دا ژباړه يو په يو د وتونژبې اړول په موخه ژبه نه دي، چې له ژباړې څخه مخ ته بيول کيږي. دا د پرديو يا په بل اړخ د پردي کلتور څخه د خپل کلتور په پام کې نيولو سره کيږي.

ټيکټاک يا ښه سمه ژباړه کومه ده؟

لومړي اري يا اصلي پوښته دا نه ده، چې ټيټاک ژباړه کومه ده؟

اصلي پوښتنه په ختګ کې دا ده چې،، داسې يو څه يعنې ټيټاک ژباړه شته؟،،.

داسې يوه پوښتنه ساده ځوابوو او وايو، چې نه.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ټیکټاک ژباړه به یوه سمه ژباړه وي، کومه چې د ذهني ارزونې له مخې(د لیدونکي په سترګو) داسې بریښي، چې ټیکټاک به وي.

که چېرې تاسو د مختلفو کسانو ژباړې وګورئ، نو کټمټ به نه وي. ښه ژباړه به هغه وي، چې د وتونژبې (ترې ژباړې ژبې) خونديونې موخه په موخه ژبه (پرې ژباړې ژبې) کې بیرته ورکړ شوې وي. بیا هم د مشتري له پاره هغه ښه ژباړه ده، چې د هغه خوښه شي.

دا پوښتنه بیا هم رامنځ ته کوو، چې مشتري د ژباړې څخه څه غواړي؟

ښه ژباړه. دا نو کومه ده؟

دا هغه ژباړه ده، چې د وتونمتن یا وتونخونديونې ټولې برخې اصل ته وفادار بیرته ورکړ شي یعنې په موخه ژبه کې باید خوندي وي.

د لیکونکي د فکري توان خونديونه باید پوره په موخه ژبه کې ورکړ شوی وي، بې له کومې ښکلاینې او یا محدودونې، فشار او یا توګنې.

دا باید د لیکونکي موخه لور د بنسټ په توګه ولري.

دا باید طبيعي، ساده پوهوړ لیکل شوې وي لکه اصل.

د ژباړې دنده:

له دې د مخه چې ژباړې ته راځم، د ژباړې او ژباړو موسسو غوره والي او د دندو جدیت ته راځم.

د ژباړو دنده لړ تر لړه دا هم باید وي، چې ځنې ناسم نومول شوي شیانو ته د سمې نومونې لارې چارې و لټوي. د بیلګې په توګه که یو ژباړی د ،، ستاندارد،، نوم سره مخاخ کیده، نو دا دې ،، کچه،، نه بولي، ژباړی باید د نومونو په معنا پوره واک ولري.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو ته د ژباړو دنده له دي درنه ده، لکه چي دوي ورته فکر کوي، ځکه چي زموږ ژبه باید په ژباړه تکیه وکړي، بله لار مو نه شته. خپل څه نه لرو، هغه څه چي باید ولرو، هغه باید ژباړې وي، یا که لیکني وي، نو هغه هم باید د پرمختللو ژبو راتولي شوي لیکني وي. هغه موّسسي، چي د ژباړو درنده دنده یي په غاړه اخستي ډېر مسئولیت لري، چي اړتیا سره سم ژباړو ته پامرنه وکړي او زما په اند دا دژباړې موسسي باید د ښه ژباړو له امله د دولت له خوا ملاتړ شي او د نورو پوهنیزو موسسو په څنګ کي اقتصادي ملاتړ شي، ځکه چي موږ په ژباړو ولاړ قوم یو، ژبه مو باید د اړتیا سره سمه وده وکړي او دا د ژباړې له لاري شوني دي.

نه دا چي یو مسلک ځومره غوره دی، بلکه په تولیزه توګه ژباړه څومره غوره او مهمه ده. د پوهنیزو څیړنو له پاره یواځنی لار دا ده، چي د ژباړو له لاري کتابونه زموږ ولس ته وړاندي کړو، هغه څوک ، چي پوهنیزې څیړني کوي، دا بې له دباندنۍ پرمختللي ژبې د ښه پوهیدو له امله ناشوني ده او پسي لار یي د ډېرو کتابونو ژباړه ده..

د ژباړې موّ سسو او همداسي د ژباړي مسئولیتونه زیات دی، چي ولس ته ښه او سمه ژباړه وړاندې کړي.

ژباړي باید څوک وي؟

ژباړونکي باید مسلکي خلک وي، ژباړي څو کاله په دې برخه کې باید د پوهنتون څخه وتلي کسان وي، چي دامسلک یعني ژباړه یې لوستلی وی. دا د دیپلوم ژباړي، په ژبه کې وارد دي او په دواړو ژبو برلاسي لري.

زموږ دپاره ژباړي باید لږ تر لږه هغه کسان وي، چي په موخه ژبه اووتون ژبه ښه پوه وي او د مسلکي ژباړې په مسلک بایدښه برلاسی وي.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځو ډوله ژباړه شتون لري؟

که په شډله توګه يې ووايو دوه ډوله ژباړه شتون لري. يوه يې د ادبياتو - او بله تخنيکي ژباړه ده، چې دواړه زيات په ژبه بلديدو ته اړتيا لري، دومره توپير لري، چې تخنيکي ژباړه ټکي په ټکي (موخه داده، چې هرلغات بايد وژباړل شي) بې ځانګړي پام څخه موخه ژبې ته اړول کيږي. تخنيکي ژباړه اړتيا نه لري، چې لوستونکو باندې روحي اغيز ولري او ځان ته يې راکاږي، بلکه يو ټاکلي معلومات وړاندې کوي.

د ادبياتو ژباړه کې هم بايد هغه ښکلا او راکښنه شته وي اوپه لوستونکو همداسې اغيز ولري، لکه وتونژبه کې چې شتون لري.

د ژباړې غوره والي.

ګرانو هيوادووالو. زه د ژباړې د اهميت څخه چې غږيږم، کله، کله يا زيات وخت نومونو ته راځم، ځکه چې موږ ډېر څه په ځپله ژبه نه دي نومولي، نو دا څه سره چې سر او کار لرو په پښتو راڅخه نوميږي يا نور هم ښه راڅخه بلل کيږي، ځکه چې نومونه شته. زه په دې ټينګار نه کوم، چې دا زما نومونه دي سم وي، خوزه وايم، چې دازما نومونه نه ده، بلکه دازه يې چې څنګه بولم راته ورځني نه دي، مګر د ولې له پاره يې دليل راوړم.

موږ دوه ډوله ليکنې لرو.

لمړي پخپله په يوه موضوع خبرې کول او دويم د بل خبرې له بلې ژبې رااحستل دي.

که يو څه پخپله ليکو، نو نور ،، ترې رانيونو،، (مؤخذون٠ (عربي لغات دی، خدای(ج) دې وکړي چې سم مې ليکلی وي، خو د سمې جوګه يې نه يم)). يې داسې رانيسو، چې څه ترې پوهيدلي يو او ممکن هغه د بل ليکونکي موخه په کې نه وي راغلي، د سمون او ناسمون له پاره يې جوګه يو، مګر څه چې ژباړو، هغه د هغه د

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخه ورې ژبې یا د ترې ژباړې ژبې د لیکونکي کار دی، موږ یې خوندیوني ته د تغیر اجازه نه لرو.

لږ ورزیاتونه:

دا لاندې غږونه به لږتکرار ویاولړبه له خپله ځایهوروسته راځي، خوسره له دېغواړمدا تاسوګرانولوستونکو ته وړاندې کړم.

ګرانو هیوادوالو! موږ پوهیږو، چې پښتو په دولتي څلوردیوالي کې یوه ډېره پخوانی نوي، نږدې شپیته کلنه ژبه ده، نو له دې امله یې علمي کول او د ځنو ویو په پښتو کول یا ورته پښتو پیدا کول هم ستونځمن دي. له یوې خوا موږ چې څه زده کړي یعنې زموږ تولنه زده کړه هغه په پښتو نه ده او له بلې ژبې مو را اخستي او له بلې خوا په دا بله ژبه مو چې څه زده کړي، هغې هم ډېر ویونو(لغات له عربي رانیولی)، چې موږ یې له دې امله د ډېل ستونځو سره مخامخ کړي یو. زموږ دا نږدې شپیته کاله مخکنیو په پښتو لیکونکو، څه له فارسي رانیولي، هغه په فارسي کې د عربي ویونه یې هم ورسره شاید (یاممکن) کتمبڼ رااخستلي وي. بله پوښتنه دا هم ده، چې هغه عربي نومونه چې موږ یې د پښتو نومونو لپاره کاروو، ایا دا سم دي او که څنګه؟ دا هم بله پوښتنه ده، چې پام ورته وشي

زه له ډېرو کلونو راپه دې خوا د ژباړې سره لاس او ګریوان یم، نو داسې لیکنې سرې څه نا څه د ژباړې د اصولو سره بلدوي او دا د زباړې خرنګوالی هم سرې ته لا روښانه کیږي.

که ژباړه کوو، نو باید په ترې ژباړه ژبې (وتونژبې)هر وی یا هر څه وژباړل شي یواځې پرې ژباړه ژبې (موخه ژبې) ګرامر یا لیکندود سره باید سم وي.

په ژبه کې ښکلی وي او ښه یا بد وي یا لغات نه شته. دا چې ژبه د انسانانو ده ، نو نا ښکلي او د هرچا د خوند سره سم به همغهسې ویونه هم لري.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژبو پیدا ښنت، چي غبرګي پیدا شوي:

زه د ژبو د پیداښت څخه چي غږېږم، موخه ورڅخه د ژبو تاریخي منځ ته راتګ نه دیبلکه دا د نړۍ ژبې چي منځ ته راغلي یو د بل سره غبرګي - په همغه وخت یا یوپه بل پسي - د همغو یا ورته ستونځو په هکله منځ ته راغلي. د ژبو په منځ کې یو غبرګون یعني موازیت Parallelity شتون لري، د مخه یا ورپسیوالی به وي، خو سره غبرګي دي.

په هره ژبه کې د هغې بلې ژبې د وی(لغات) لپاره انډول یا برابر او که غواړی معادل وی یا لغات شتون لري او که نه نو انډول یې یا د بلې ژبې رانیسي او یا یې په خپله ژبه کې په مناسب ډول ورته پیداکوي.

که یو نوم ورځنی نه وي یعني کورنی شوی نه وي او غواړو پښتو یې ورته پیدا کړو، نو د نورو زده او پرمخ تللو ژبو څخه په همغه موخه یا برابر دا په پښتو کوو. که موخه ناسمه شوه، نو نوم هم بیا ناسم دی.

د بیلګې په توګه، که موږ مو په هیواد کې لا تراوسه (پورې) شفاخانه یا بیمارستان یا د الماني Krankenhaus (معنا یې: د ناروغانو کور) نه لرودی یا تراوسه نه وی نومولی، نو د دې لپاره به موږ هم په پښتو کې د ژبې په بنسټ او سم اندیز اړونده نوم لرودی یا ورکولی، دا چي دا د ناروغانو ځای دی، نو موږ به دا نارغتون بللی وی. یا دا چي دا د شفا ځای دی، کیدی شي رغنتون مو هم بللی وی. دا نومونه موږ له دې ژبو څخه نه رانیسو، بلکه دا زموږ په ژبه کې همداسي دي یعني ناروغ لرو او د ناروغ لپاره باید ځای ولرو، چي دا به ناروغتون شوی وی. زموږ مشرانو دا په هغه وخت کې دا د روغانو ځای نومولی. دې ته دې پام وي، چي په ولس کې مو په پیداښتي یا طبیعي ډول داسي نوموني نه شته. که دا زموږ د پوهانو کار نه وي او په ولس کې منځ ته راغلی وی، نو باور وکړي، چي دا به د ناروغانو ځای یا ناروغتون بلل شوی وی، خو دا زموږ د لیک لوست خاوندانو د شفاخاني او بیمارستان په ځای نا سم لیکلی یا راوړي.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه په دې نه غږېږم، چې دا ښه او که ناښه نوم دئ او ساپوهنيزې اغيزې به يې ښه يا ناښه وي، زه وايم، چې دا زموږ روغتون هم د ناروغانو کور يا تون دئ او نه د روغانو. لنډ: دا نوم موخه ور نه دئ.

د کورنيوچاروو‌زارت: سم که ناسم؟

بله بيلګه يې د دننيو چاروو‌زارت ته د کورنيوچاروو‌زارت وايو، چې د کرورنيو چارو وزارت همبايد ولرو.

داسې څه، چې نا سم ونومول شي، نو بيايې سمه ونه ډېر زور غواړي. له دې امله بايد وهڅېږو، چې هغه څه هغسي ونوموو، چې څنګه دي يعنې د نوم څخه موخه يا شی بايد روښانه جوت شي يا نوره هم ښه نوم بايد له خوي څخه روښانه وي.

دا سمه ده چې درې نونونه سره څنګ په څنګ راتګ ستونځمن کيږي،خو دا مو ژبه ده اوپه خپله ژبه کې دا ستونځښه دي.

بيا وايم: پښتانه چې څه ژبې ته را ننباسی بايد دليل يې راوړي. د کومې ژبې په پښتو کې

 راننوتي څه چې په پښتو کوو، نو په هغه پردئ ژبه هم بايد پوه وو او بيا لږ تر لږه په هغه وي(لغات) موخه باندې هم له هره اړخه بايد وپوهيږو.

يوه يادونه:

ما د علومو اکادمي، پوهنتون او په نساب کې د محترمو پوهانو څخه وپوښتل، چې عرب به کره څه ته وايي. هر يوه يې تعريف وکړ او ځنو به يې بيلګه هم راوړه لکه د ځمکې کره، خو په هغه معنايې چا فکر هم نه وو کړی. عرب د فوټبال توپ ته کره الفدم وايې (زه هغه ګردئ ت نه شم ليکلی بخښنه دې وي) يعنې د پښو غوندوسکه. په ټولو ژبو کې دا همداسې ده، خو موږ يې د پښتو نوم څخه ډاريږو، ځکه چې په پښتو باور نه لرو، ورسره بلد نه يو، فکر نه کووو چې دا هم يعنې پښتو هم هر څه، چې نورې ژبې يې لري، لري.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه:

د اول ځل لپاره مې شميرپوهنه په پښتو کړې. دا په دې معنا، چې د لومړي ځل لپاره مې يوه پوهنه په پښتو کړې. دا نوي ګام دی او ستونځې يې هم همدومره ډېرې دي. له دې سره زموږ مشران ځکه شتونځې لري، چې هغوی دا نوې يا په پښتو څه، چې ورسره بلد نه دي، نه شي منلی او ځغملی، که څه هم زموږ کوچنيان او ځوانان په دې پوهيږي، د بيلګې په توګه، که تاسو يوه د پنځم ټولګي زده کوونکي څخه پوښتنه وکړی، چې مثلث څه ته وايي، نو درته وبه وايي، چې نه پ،هيږي او که هندسه باندې پوه وو، هغه هندسي تعريف به يې درته وکړي، خو که ورته ووايې چې درېګوټې يا درېکونجې يا درې ګوټی څه شی دی، نو درته وايي، چې هغه څه چې درې ګوډه، - کونجه لري او همداسې څلورکونجې، پنځهه کونجې او ...

موږ بايد پښتو نومونه او ويونه په ژباړه کې، چې زموږ له پاره ډېره غوره ده، هم وکاروو او پرې نه ږدو، چې د کاروني راڅخه پاتې شي، ځکه چې بيا ورکيږي. هغه څه چې لرو، هغه بايد تل استعمال کړو.

په ځنې ژبو کې د يو څه له پاره ، نه داسې نه ده، د يو څه د دوه لورو له باره مختلف نومونه شتون لري اوځنو دا يو نوم لري، لکه د عربي زاويه. په يوه ودانۍ کې همداسې په يوه پټي کې موږ دوه ډوله زايې لرو، چې موږ په پښتو کې د دې له پاره دننی زاويه کونج او دباندی زاويه ګوډ بولو.

په الماني کې هم دا دوه کونجونه توپير لري، خوپه انرېزي کې نه، لکه فارسي کې.

غمازه مه کوه بې ځايه او دا هسې هڅې   ته مې له غيرې بيلولی جانا ن ګوره نه شې

که چيرې تاسو د کومې ژبې وي ګوګل کړی، نو زياتې معناوې به ترې لاس ته کړی، چې بيا ترې هغه موخوره نيول کيږي.

د بيلګې په توګه تاسو د out put معنا په عربي وغواړی، وبه ګوری، چې څومره معناوې لري.

شمير پوهنه څه شی دي؟

يو تيک ځواب به ډېر راتنګ اوموخه ور نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمیرپوهنه د درس یوه زړه، پراخه او ژوره پوهنه ده.

پیژند: شمیرپوهنه (ماتماتیک یوناني نوم دئ او معنا یې د زده کړې هنر دئ) یو ه پوهنه ده، چې د ځکمککچیزو څیرو د څیرنو او د ګڼونو یا عددونو سره د شمیرلو څخه منځ ته راغلی. د شمیرپوهنې له پاره توليز پيژندل شوي پیژند یا تعریف نه شته، نن په ورځني ډول د یوې پوهنې په څیر پیژندل ښوول کیږي، چې له خپله ځانه ....

د شمیرپوهنې سره خوراپیچلي جوړښتونه شمیرل کیږي.

د شمیرپوهنې ژباړه او اړیینوالی یې؟

دشمیرپوهنې ژباړه هم د تخنیکي پوهنو په څیر د ادبیاتو د ژباړې سره توپیر لري او هغه په دې، چې د شمیرپوهنې په ژباړه کې د لیکونکي احساستي اړخ ته پام نه کیږي یا په ریاضي کې احساساتي څه نه شته. هلته همغه څه بیرته په خپله ژبه ورکول کیږي، د کلتور او نورو اړخونو ته د بام اړتیا نه لیدل کیږي.

شمیرپوهنه او دشمیرپوهنې سم اند یا – منطق د نخښو علامو څخه کار اخلي، چې زیات وخت ژباړه راساده کولی هم شي.

د بیلګې په توګه دا لاندې د زیاتون یوه بیلګه:

د هر دوه ګڼونو a,b د پاره چې پيداښتي یا طبیعي ګڼونو سټ N کې پراته یا له سټ څخه دي یو پيداښتي ګڼ یا عدد c شته داسي چې باور لري:

a+b= c

دا په شمیرپوهنیزه ژبه داسې لیکلی شو، چې له کیڼ لور و ښي لور ته لوستلکیږي.

$$\forall a,b \in N; \exists c \in N : a+b=c$$

بیا یې لوستل چې له کیڼ وښي لور ته یې لولو. د ټولو a,bله پاره چې د N توکي دي په N کې یوه c شته داسي چې باور لري:a+b= c

د شمیرپوهنې د ژباړې دپاره په پوهنتون کې د ژباړې لوستنه اړیینه نه ده، خو ژباړې باید په وتونژبه او موخه ژبه او همداسې په شمیرپوهنه واک ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شمیرپوهنه کې ستونځې: دا چې موږ شمیر پوهنیز ویونه ټول له عربي رانیولي او پرې پوهیږو هم نه، نو ماته دا اړیینه بریښي، چې هغه څه چې په خپله ژبه کې لرو په خپله ژبه ونوموو.

تاریخ:

شمیرپوهنه یوه له خورا زړې پوهنې څخه ده. له انتیک څخه د مخه وخت کې د مسوپوتامی، هندي او چینایي او د انتیک څخه وروسته وخت کې یې په یونان او هیلینیزم کې خپلې غوټې وغوړولې. ښوونې (ثبوتونه) سوچه سم اندیزه یا منطقي وو، چې وروسته بیا اکسیمونه داسې په نامه د اوېکلید یا اقلیدس اکسیمون وو، چې په بنسټ یې ښوونې مخ ته بیول کیدې. . په منځنۍ دورو کې دا په عربو کې ژوندۍ پاتې او وده وکړه.

په نوي وخت کې بیا د مختلفو شمیرپوهانو له خوا د سطحو(هوارو) ، مربع (څلوریو) او داسې نورو شمیرل د ښوونې لارې شوې. په ورپسې وختونو کې لا تراوسه دانورو ډېرو څانګو ته پراخه شوې پوهنه ده،

د شمیرپوهنې غوره والی:

شمیرپوهنه په ټولو پوهنو کې - له فزیک تر روحیاتو پورې – ځغلي او بې له شمیر پوهنې – داسې ویلی شو- د پوهنې هیڅ یوه څانګه وده نه شي کولی.

داچې مرغان څنګه الوزي او الوتکې څنګه پورته کیږي، د دې دمعلومولو او شمیرلو دپاره شمبرپوهنه دنده په غاړه لري، چې هغه امکات یې شمیرل کیږي. د نړۍ داننۍ وده اوپخوانۍ پوهنې هم ، بې دشمیرپوهنې ناشونې کیدې.

شمیر پوهنه خپله څه منځ ته نه راولي ینې ماتول، جوړول یوځای کول نه شي کولی، نو له دې امله یې پیژند یا تعریف هم ستونځمن دی. ځنې پوهان وایي، چې شمیرپوهنه خپله پوهنه نه ده، بلکه مرستندویه پوهنه ده. د نورو پوهنو سره په وده او ښونو کې مرسته کوي.

په هر صورت شمیرپوهنه ګڼونو سره سر او کار لري، چې دټاکلو قوانینو له مخې ورسره شمیرل او ګڼل کیږي، لکه زیاتون (جمع)، کمون(تفریق) او یا لکه انتیګرال شمیرنه او داسې نور .

خبرې نورې را لنډوم اودا

په اخر کې: زموږ له پاره ، چې ژباړې ترې وکړو، کومه ژبه غوره ده؟
غوره ژبې په ترتیب انګریزي، روسي، فرانسوي او الماني دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان شینواري لیکنې:

<u>1988 Vienna (Austria):</u>

<u>لومړی:</u>

H.K. Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact pological algebra : general algebra 6 ; Page 117 – 122 contributions to

<u>1987 Vienna (Austria):</u>

<u>۲:</u>

Interpolation und Aproximation durch Polynime in Universalen Diss . Uni. Wien Algebren .

Interpolation and Aproximation by Polynome in universal Algebras, Dissertation at the University of Vienna/Austria

لاندې د شمیرپوهنې پښتوټول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه،،له خوا چاپ شوي دي

<u>2000 Bonn (Germany):</u>

۳: د شمیرپوهنې ستر کتاب : د شمیرپوهنې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوې لیکنه به یې ځنو ځایونو غزېدلې او ځنې ځایونه ترې لرې شوي دي)

<u>2003 Bonn (Germany):</u>

۴: ځمککچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو کې شمیرنه، د ګټې – او کټې د کټې شمیرنه ، د اختمالوالي شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولې اړتیاوې پوره کوي

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

2003 Bonn (Germany):

۵: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي)

2003 Bonn (Germany):

۶: د شمیرپوهنې انګرېزي – پښتو ډکشنري.

2003 Bonn (Germany):

۷: د شمیرپوهنې الماني ـ پښتو- او پښتو الماني ډکشنري

Mathematical dictionary German/ Pashto and Pashto/German

2003 Bonn (Germany):

۸: دفرنځیال برابرون (دا کتاب په دې ځانګه کې یو پیل دی، ساده لیکل شوی)

Differential equation Translation; An Introduction

Bonn (Germany): 2003

۹: د شمیر پوهنې فرمولونو ټولګه

Mathematical Formulas

2003 Bonn (Germany):

۱۰: شمیرپوهنه له عربي په پښتو

1997 Bonn (Germany):

۱۱: د افغانستان په هکله سپیني خبرې: په المان کې

،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خو

.یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواري د ،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا درې ساسي مجلې هم را وستلې.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان ،،میرې،، شینواري لیکنې او ژباړې چې په چاپیدو یې پیل کیږي

2012 Bonn; Germany; Kabul Afghanistan

ژباړې:

: *Prof. Brinkmann. (From Brinkmann.du.de)*

لاندې د برینکمن لیکنې چې له پرینکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي.

۱۲ -   شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره   لومړی ټوک

۱۳ – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره   دویم ټوک

۱۴ – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره   دریم ټوک

۱۵ - د احتمالوالي شمیرنه   د ښوونځي لپاره

۱۶ – احصایه یا ستاتیستیک   دښوونځي لپاره

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

۱۷ – انالیزی   ۱

۱۸ – انالیزې   ۲

۱۹ – کربنیز الجبر

۲۰ - د شمیرپوهنې بنسټونه

۲۱ - د فرمولونو ټولګه

۲۲ – فنکشنل انالیز

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۳ – وکتور شمیرنه

نوري ژباړې

۲۴ – له www./grundstudium.info/linearealgebra څخه:کرښیز الجبر

۲۵ – Georg Gutenbrunner ګڼونپوهنه یا د اعدادو تیوري

زما لیکنې

Bonn (Germany):

۲۶ - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لړمړۍبرخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلي

۲۷ الف- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه

۲۸ - ځمککچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره

۲۹ – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره

۳۰ - ډېرۍ پوهنه یا سټ تیوري

۳۱ – د شمیرپوهنې سم اند (منطق ریاضي)

۳۲ - د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک

۳۳ – د شمیر پوهنې ګډې وډې لیکنې

۳۴- داهم ژباړه ده، خو لیکونکی یې متآسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتیګرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیونې یا حلونه یې

۳۵ – د شمیرپوهنې انګریزي پښتو او عربي + دري ډکشنري

۳۶ – د شمیرپوهنې پښتو انګریزي ډکشنري

۳۷ – د شمیرپوهنې پښتو ډکشنري د شمیرپوهنیزو ویبونو په پښتو روښانه ونه

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۸ - د زړه له کومې(دا هغه لیکنې دي، چې ځنې یې په نړیول جالونو کې خپرې شوي دي.)

۳۹ – د افغانستان په هکله سپینې خبرې، چې وبه غزیږي.

نوري لیکنې، چې په ژباړه یې پیل شوی، خو لا پوره نه دي

۴۰– د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپریږي: د ګروپونو تیوري

- د ښوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه

له پنځم ټولګي څخه تر اووم ټولګې پورې ژباړل شوی (دا چې زما دویم مسلک فزیک دی، دا لیکنې ژباړم. دا هم د دې لیکوال یوه ډېره ښه لیکنه ده، چې -د شمیرپوهنې په څیر- دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیونې سره په کې راغلي او ماته زیات ګټور برېښي)

۴۱ - فزیک لومړیبرخه

۴۲ – فزیک دویمه برخه. بریښنا پوهنه. همدا کتاب.

۴۳ – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شمیرپوهنې کتابونو ته کتنه.

۴۴ – پرېپوزېشنونه.

۴۵ – د نه لرلوویونو ناسم بلل. همدا کتاب

دا کتابونه پرته له یو څو نور نړدې ټول په www.ketabton.com کې د کتلو له پاره پورته شوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ليکوال ژوند ته لنډه کتنه

ماخان په اولني نوم ميړي شينواری د اروابنادي پستو او اروابناد نوررحمان زوي په ۱۳۲۰ ؟ ه لمريز کې د شينوارو هسکه مينه کې دې نړۍ ته سترګې راغړولي.

د هسکي ميني د لومړني ښوونځي (د لومړنيو زده کوونکو څخه) څخه وروسته

د رحمان بابا ليسه له ۱۹۵۴ تر ۱۹۶۵ پورې(ښوونځي له لومړي ټولګي پيل او د دويم ټولګي څخه ګام او پای). د ۱۹۶۶ تر سپټبر د کابل طب پوهنځی. له ۱۹۶۶ سپټمبر څخه د اتريش برس، چې هلته يې د شميرپوهنې ډاکتري په پوره ستونځو تر لاسه کړه.

د۱۹۹۸۷ ش ک تر ۱۹۸۸ د فبروري تر پای د دباندنيو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ مارچ څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بن کې د افغانستان جمهوريت سفارت شارژد افير(صفر نه وو).

له هغې وروسته په جرمني کې سياسي پناه. له ۲۰۰۸ مارچ څخه د ۲۰۰۹ دسمبر پورې د د رياضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نساب کې دنده.

ماخان ميړي په ۱۹۷۲ کې له لرې د ميرمن ښاپيرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتريش ته راغی.

ده د ميرمن ښاپيرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتريش ويانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچيان وبخښل، چې څانګه او اباسين نوميږي. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسين ملي اقتصاد او ټولنيزه سايکولوژي لوستلې.
ماخان شينواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۹۷ ۱۹ څخه همدا د کتابونو ليکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library